

SZAKDOLGOZAT

Jakab-Nyitrai Dorottya

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájrendező és kertépítő mérnöki alapképzési szak

**TÉRHASZNÁLAT ÉS ANYAGMINŐSÉG: AZ ARCULAT
SZEREPÉNEK VIZSGÁLATA A BUDAI VÁRNEGYED, A
WEKERLETELEP ÉS A KFKI TELEPHELY ESETÉBEN**

Belső konzulens: Dr. Weiszer Ádám
egyetemi adjunktus, PhD

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti
Intézet/Kertművészeti és
Kertépítészeti Tanszék

Készítette: Jakab-Nyitrai Dorottya

2024

Budapest

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	6
1.1.	Témaválasztás	6
1.2.	Tartalom rövid ismertetése, összefoglalása - célok, módszerek.....	6
1.3.	Arculatról általánosan	7
1.4.	A hazai települések arculatát meghatározó dokumentumok: TAK, TKR	7
2.	Módszertan.....	8
2.1.	Vizsgált területek utcáinak/tereinek tipológiája	8
2.2.	A tértipológia jelentősége.....	9
2.3.	Területválasztás magyarázata	9
2.4.	Berendezési tárgyak tipológiája, vizsgálati szempontjai.....	10
2.5.	Mintaterületek jellemzői, bemutatása	11
2.5.1	Budai Várnegyed.....	11
2.5.2	Wekerletelep.....	12
2.5.3	KFKI Telephely.....	13
3.	Vizsgálat.....	13
3.1.	Helyi jogszabályok bemutatása	13
3.1.1	Budai Várnegyed.....	13
3.1.2	Wekerletelep	15
3.1.3	KFKI Telephely	15
3.2.	Mintaterületek elemzése.....	16
3.2.1	Budai Várnegyed.....	16
3.2.2	Wekerletelep	24
3.2.3	KFKI Telephely	32
4.	Konklúzió.....	34
4.1.	Budai Várnegyed.....	34
4.2.	Wekerletelep	35

4.3.	KFKI Telephely	37
5.	Javaslatok	38
5.1.	Budai Várnegyed – általánosságban az egész területre.....	38
5.2.	Budai Várnegyed – területenként/kategóriánként	39
5.3.	Wekerletelep-kategóriánként.....	44
5.4.	KFKI Telephely-kategóriánként.....	46
6.	Összefoglaló.....	47
7.	Mellékletek	49
8.	Ábrajegyzék	51
9.	Irodalomjegyzék	52

1. Bevezetés

1.1. Témaválasztás

Az általános érdeklődésem a környezetünk megjelenése és működése közötti kapcsolat megismerése vezérelt, amikor a témaválasztás mellett döntöttem. Célom az volt, hogy ennek megfelelően vizsgáljak meg három, egymástól eltérő karakterű és rendeltetésű mintaterületet: a Budai Várnegyedet, a Wekerletelepet, valamint a Központi Fizikai Kutatóintézet Telephelyét (KFKI Telephely). A három városrészt az köti össze, hogy mindegyik egyfajta "város a városban" jelleggel bír, ami fontos az egyértelmű lehatárolásuk és elemzésük szempontjából. Az érdekelt, hogy egy adott funkciójú terület milyen jellegzetes megoldásokat vonz magával, vagy lehet-e egyáltalán ilyen megállapítást tenni.

1.2. Tartalom rövid ismertetése, összefoglalása - célok, módszerek

Három különböző helyszínt vizsgállok meg funkcionális és arculati szempontból. Mindhárom helyszín egy önálló zárt egységet képez, melyek kialakulása is különbözőképpen, különböző tényezők miatt alakult ki. A Budai Várnegyed Budapesttel szervesen együtt fejlődő, gazdag történelemmel bíró világörökségi helyszín, mely sok látogatót vonz, azonban nem lehet elmenni lakófunkciója mellett sem. A Wekerletelep a magyarországi kertvárosépítés legjobb példája, létét az ipari fellendülésnek köszönheti. Ehhez kapcsolódóan a magyar népi építészet stilizált változata jelenik meg, megidézve a vidékről felköltöző lakosság korábbi lakókörnyezetét. A KFKI Telephely a tudományos élet dedikált helyszíne, intézményi, üzemi terület, ennek megfelelően ipari, funkcionális terekkel és kialakítással. Dolgozatomban megvizsgálom, hogy a három helyszínen milyen funkciókkal ellátott terekkel és utcákkal találkozhatunk, és azok berendezése, berendezési tárgyainak elrendezése megfelel-e az aktuális használatnak; valamint milyen javaslatot adnék, ami a használati és arculati értelemben is javítana a helyszínen. Az egyes berendezési tárgyak főbb elrendezési, alkalmazási kritériumait röviden ismertetem.

A helyszíneken található utcákat és tereket egy a londoni közterület karakter értékeléséhez készített tipológia (London's Street Matrix) segítségével, annak egy általam leegyszerűsített változatával vizsgálom. A gyalogos- és gépjárműforgalom mennyiségét és minőségét, valamint a hely elhelyezkedésének fontosságát veszi alapul. Ezen felül a területekre vonatkozó arculati kézikönyvekben és egyéb rendeletekben a tájépítészeti vonatkozású ajánlásokat, alapelveket is figyelembe veszem, hogyan tudnak megvalósulni a benne foglaltak

Dolgozatom célja, hogy a mintahelyszíneken szemléltetve bemutassam, hogy egy területen belül milyen funkciók érvényesülnek, és azokat milyen berendezési tárgyak támogatnak: azoknak az elrendezése, típusa, erősíti-e a használatot, illetve az egész területre nézve az arculati egységességhez hozzájárul-e.

1.3. Arculatról általánosan

Az arculat tájépítészeti szempontú értelmezése magában foglalja az adott területre jellemző környezeti elemek tervezését és elrendezését, figyelembe veszi a terület használati módját és a felhasználók igényeit, amelyek javíthatják a terület élhetőségét és felhasználhatóságát. Ezen felül fontos szerepet játszik az esztétikai megfontolások figyelembevétele is, mely magában foglalja a színhasználatot, a textúrákat, a formákat és más vizuális elemeket, amelyek hozzájárulnak a terület vonzó megjelenéséhez és karakteréhez.

Egy terület tervezése/vizsgálata/megújítása során fontos, hogy megismerjük az adott hely valós használatát, ugyanis a városi szabadtereken megjelenő arculati elemeket elsősorban a használatuk jellege és intenzitása határozza meg. (Weiszer, 2022) Ha a tervezés során sikerül a megfelelő, a valós használatra reflektáló funkciókkal ellátni a területet, ennek megfelelően, ehhez illeszkedve lehet az arculati elemeket is hozzárendelni. A használatot figyelmen kívül hagyva csupán öncélú, használhatatlan tereket hozunk létre.

A közterületi berendezések, kisarchitektúrák, térburkolatok s mindezek elrendezése a használatnak megfelelően nagymértékben településképp formálók, így fontos a konkrét településképhez, annak hangulatához való illeszkedésük. (Berencz, et al., 2017)

1.4. A hazai települések arculatát meghatározó dokumentumok:

TAK, TKR

A Településképi Arculati Kézikönyvek (TAK) olyan szakértők által összeállított dokumentumok, melyek a terület karakterét figyelembe véve nagyban segítik a létrejövő új fejlesztések környezetbe illesztését. A TAK segít abban, hogy egy városrész vagy terület karakterét megértsük és megismerjük, majd ehhez ajánlásokat ad, hogyan is lehetne megőrizni ezt. Ezen felül a település történetéről, kulturális és építészeti örökségéről, településkarakterről, helyi sajátosságokról szól. Fontos megjegyezni azonban, hogy a benne foglaltak nem jogszabályi érvényűek, azaz csak ajánlások. Ahhoz, hogy rendeletekké váljanak, az önkormányzatoknak el kell azt fogadnia. Innentől Településképi Rendeletté (TKR) válik, amely által már kontrollálhatók a fejlesztések településképi szempontból.

2. Módszertan

Első lépésként a témához kapcsolódó elérhető szakirodalmat tekintettem át, doktori munkákat, publikációkat, beszámolókat. A térhasználatot, terek és utcák funkcióit a londoni típusú utcamátrix segítségével határoztam meg. A terek és utcák berendezésével kapcsolatos, részletes és általános érvényű tudományos irodalom csak részben áll rendelkezésre (pl. Dalányi László *Környezetarchitektúra* című művének ide vonatkozó fejezetei). Ezért az értékelés és a javaslatok nagy része a saját, helyszínen szerzett tapasztalataimon és benyomásaimon alapul. Az elméleti tudásanyag elsajátítása után számos terepbejárás után kezdtem meg a területek elemzését, vizsgálatát. Az elemzés során először általánosan, a kategória minden tagjára jellemző észrevételeket írom le, majd, ha nem lehet minden helyszínre általános érvényű megállapítást tenni, terenként, utcánként folytatom az elemzést, minden esetben jelölve azt.

A Budai Várnegyed, illetve a Wekerletelep szabadon látogatható, azonban a KFKI Telephelyre kizárólag engedéllyel lehetséges a bejutás, illetve fénykép készítése tilos.

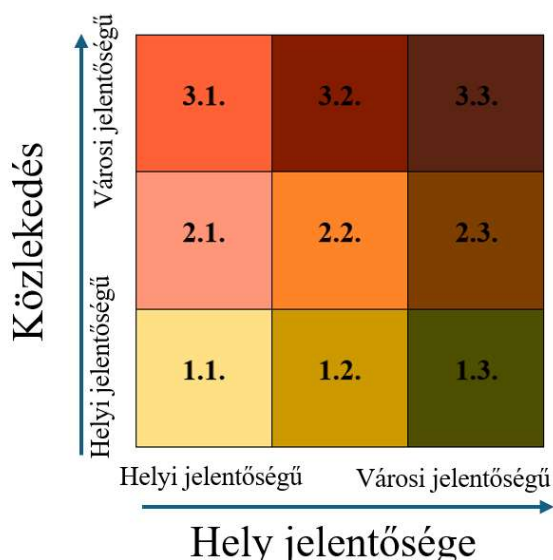
2.1. Vizsgált területek utcáinak/tereinek tipológiája

A választott mintaterületek utcáit és tereit kategorizáltam, azért, hogy a kategóriák összességére el tudjam készíteni a funkcionális és arculati elemzést, azaz, hogy a berendezési tárgyak betöltik-e a szerepüket, valamint a megjelenésük hozzájárul-e a hely arculati egységességéhez.

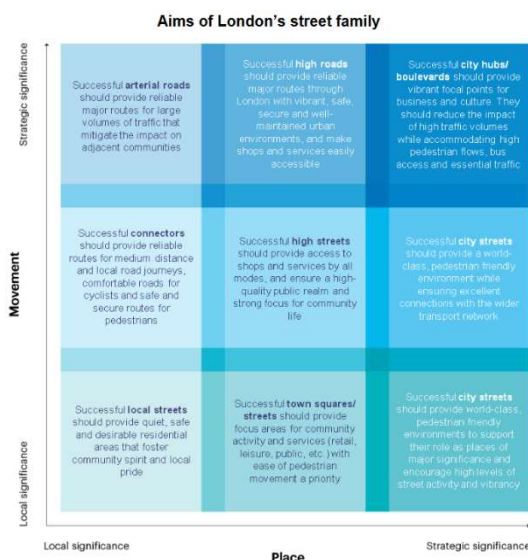
A kategorizáláshoz a londoni közlekedési társaság (RTF) által készített tanulmányt vettem alapul, mely rendszerezi az utakat és tereket. Ebben kilenc kategóriát határoztak meg, az utak és terek funkciója szerint. A gyakorlatban számos más tipológia létezik, azonban komplexsége és könnyen implementálhatósága miatt került erre a választás.

A mátrix két tengelyből áll: mozgás, közlekedés („movement”) és hely („place”) „A közlekedés tengely reflektál a különböző célú és intenzitású közlekedési módokra, míg a hely tengelye egy adott terület városszerkezeti rendeltetéséhez kapcsolható – hozzáférhetőséggel, bekapcsolódási lehetőséggel és téri minőséggel jellemezhető – használatra” (Weiszer, 2022). A mozgás tengely tehát az utakat a forgalma és használata (gépjármű, kerékpár, gyalogos) alapján sorolja kategóriákba. A hely tengely pedig a helyi jelentőség szerint rangsorolja az utakat, tereket: a szinte kizárólag helyi lakosokat kiszolgáló, nekik jelentős utaktól kezdve a stratégiaileg fontos, városi jelentőségű utakig, terekig.

A két kategória soraiból és oszlopaiból tevődik össze a mátrix, mellyel az összes városi utca és tér besorolható egy-egy kategóriába. E metódus alapján kategorizálom a három választott mintaterület utcahálózatát is. Fontos megjegyezni, hogy nem egész Budapesten belüli helyzetére reflektálok egy-egy útnak, térnek, hanem a választott mintaterületen belül betöltött szerepét vizsgálom.

1. Saját készítésű ábra a London's Street Matrix alapján

2. London's Street Matrix

2.2. A tértipológia jelentősége

Az ilyen és ehhez hasonló tipológiák fontosak, hogy megértsük a jelenlegi használatát a területeknek, s fejlesztési lehetőségeket, változtatásokat tudjunk előirányozni szükség esetén. Napjainkban az gépjárműforgalom kiszorítás a városokból, különösen a belvárosi, jelentős gyalogos forgalmú területekről, valamint ehhez kapcsolódóan a gyalogosok előtérbe helyezése, védelme, biztonságos közlekedésének elérése központi témakör. A gépjárműveket teljesen kiszorítani nem is lehet, de az úthálózat átalakításával, majd „átminősítésével”, más kategóriába sorolásával (természetesen az ehhez szükséges fejlesztések elvégzésével) sokat tudunk javítani a városok élhetőségén és biztonságán.

2.3. Területválasztás magyarázata

A terület kiválasztásánál szempont volt, hogy egy önmagában zárt egységű, a környezetétől jól elhatárolható terület legyen, így annak arculata feltételezhetően az egységességre, összhangra törekszik. Érdekel, hogyan jelenik/jelenhet meg egy zárt terület egységessége, egyáltalán beszélhetünk-e ilyenről. Fontos kiemelni, hogy a kiválasztott mintaterületek személyes

preferencia alapján lettek válogatva, s nem a konkrét helyszín a kiemelendő, hanem a környezetéhez képesti egyedisége.

2.4. Berendezési tárgyak tipológiája, vizsgálati szempontjai

Megkülönböztetünk kisarchitektúrákat és berendezési tárgyakat: míg előbbi az adott helyszínhez készült művészeti, de legalábbis egyedi alkotás, addig utóbbi a tervezett, katalógusokból rendelhető sorozatgyártmányokat foglalja magában. Dolgozatomban a berendezési tárgyakat vizsgálom, azok közül is az ülőfelületeket, világítótesteket, információtáblákat, hulladékgyűjtőket, ivókutakat planténereket, pollereket és egyéb berendezési tárgyakat. Ezen felül az utcákhoz és terekhez tartozó burkolatokat, mint anyaghasználat, illetve anyagminőséget. A zöldfelületek, mint növényállomány azonban nem képezik a témám részét.

Dalányi László Környezetarchitektúra című könyvében meghatározza a fent említett berendezési tárgyak funkcióját, illetve azok kialakításmódját, ideális elhelyezését a környezetében, melyekre támaszkodva készítem a vizsgálatot, elemzést, illetve a javaslatokat. Ezek röviden összefoglalva a következők:

- **Ülőfelületek** telepítése áthaladásra használt területekre nem szükséges, csak tartózkodó funkcióval bíró területeken van jelentőségük. Elsődleges funkciójuk a kényelmes (ergonomikus) pihenés lehetőségének megteremtése, valamint, hogy az adott látvány befogadására alkalmas legyen. Ennek megfelelően több elrendezési mód lehetséges. Lineárisan elrendezve hosszú tereken, sétányokon ajánlott telepíteni, csoportosan gyülekezőpontok, csomópontok közelében, valamint íves formában, ha egy dedikált látványra kívánjuk a figyelmet összpontosítani, (pl szobor, szökőkút). Elrendezésüknél törekedni kell, hogy hátulról védett legyen, melyre növényzát vagy fal mellé helyezés jó megoldás lehet, azonban támla nélküli, illetve szoliter helyzetben lévő ülőalkalmatosságok esetében ez nem cél.
- **Világítótestek** fő funkciója, hogy a közlekedők biztonságát szolgálja, mindezt úgy, hogy nem kápráztat el a fénye, közvetlenül a szembe nem világít, és kellemetlen árnyékokat sem idéz elő. 7 méterig alacsony, 7-15 méter magasságok között közepes, 15 méter felett magas fénypontú világításról beszélünk. Nagyon alacsony forgalmú utak mentén egészen alacsony, 40-70 cm magas világítótestek is elhelyezhetők. Tervezésükkor fontos figyelembe venni, hogy használaton kívüli állapotukban is meghatározóak a helyszín arculata szempontjából.

- A **táblák** funkciója elsősorban a tájékoztatás, valamint a terület jobb áttekinthetőségének elősegítése, szöveges és/vagy képi megjelenítést alkalmazva. Városképi, arculati szempontból sem elhanyagolható jelenlétük, ugyanis nagyban meghatározza egy terület esztétikai mivoltát, ezért érdemes a helyszín színvonalához, minőségéhez illőt választani. Telepítésük főbb csomópontokba ajánlott, mindenképp magasan elhelyezve, de úgy, hogy ne zavarja a közlekedést.
- **Hulladékgyűjtők** a közterületek „szükséges rossz” berendezési tárgyai, ezért lehetőségekhez mérten takarásba, illetve fal mellé telepítve érdemes alkalmazni. Formavilága azonban illeszkedjen a többi berendezési tárgyhoz, illetve a környezete minőségéhez. A bedobó nyílás lehetőleg minél kisebb legyen, kb. 1 m magasságban, valamint a könnyen és gyorsan üríthetőség is lényeges.
- **Ivókutak:** elsődleges funkció a higiénikus környezetben történő vízvételi lehetőség, melyhez a megfelelő vízszugár szükséges, valamint a felesleges víz elfolyását is meg kell oldani. Reprezentatív környezetben természetes kő ajánlott, azonban történeti környezetbe az öntöttvas is jó megoldás lehet, ha illeszkedik a helyszín formavilágához. (Dr. Dalányi, 1995)

2.5. Mintaterületek jellemzői, bemutatása

2.5.1 Budai Várnegyed

Jellemzői

A Budai Várnegyed Budapesten az I. kerületben található. A Várhegy két részre oszlik: az északi részen található a Polgárváros, míg délen a Palotanegyed helyezkedik el. Az egész terület műemléki védelem alatt áll, és az UNESCO világörökség része. A Polgárváros jellemzője a zárt sorú beépítés és magas beépítési intenzitás. Homogén, F+2, F+3 szintes az épületállomány, melyek vegyes funkcióval rendelkeznek. Helyi sajátossága a korlátozott gépjárműforgalom és a történelmi városszövet. A Palotanegyedben heterogén, de kimagasló építészeti értékű épületállomány található, melyek jellemzően kulturális, intézményi funkciót látnak el. (Csányi & Nagy, 2017.).

Történeti áttekintés

Városhal a középkorban épült ki, a ma is többé-kevésbé azonosan látható utcahálózata, -mely jellemzően észak-déli irányú hosszú főutakból, és ezeket keresztirányban átkötő rövid mellékutcákból, a találkozásoknál kisebb-nagyobb teresedésekből áll. A középkori romok

maradványaira, valamint azok felhasználásával főként barokk stílusú lakóházak épültek fel. (Fónagy, kein Datum)

A második világháborúban az épületek legnagyobb része megsérült vagy megsemmisült. A háború után, -először a Polgárvárosban- megkezdődött a műemléki helyreállítás, az üres telkekre a környezetéhez léptékében illeszkedő, de modern épületek kerültek (Déry, kein Datum).

A Palotanegyed is óriási veszteségeket szenvedett, annyira, hogy helyreállítása is kétséges volt. A háború utáni években mégis elkezdték a romeltakarítást és feltárást, ám az elvégzett rekonstrukciók ellenére is befejezetlen maradt, így nagy volumenű fejlesztés vár rá a jövőben (Preisich, 1998).

2.5.2 Wekerletelep

Jellemzői

Wekerletelep Budapest XIX. kerületében, Kispesten helyezkedik el 1,7 km²-en. Két fő tengelye Észak-déli (Pannónia út), illetve Kelet-nyugati tájolású (Hungária út), a Határ út, az Ady Endre út, Bercsényi utca és a Nagykőrösi út (M5 autópálya bevezető) határolja. A két fő tengely és a körutak szélessége 26 méter, a belső utak rangjuk szerint 20, 15, 12, illetve 6 méter szélesek. Az utcák és közterületek aránya 27,5%. A Kós Károly tér körüli lakóházak két emeletes, zártosú beépítésűek. A szélesebb utcákon egyemeletesek és szabadonállók, a kisebb utcák felé haladva pedig földszintes, szintén szabadonálló házak sorakoznak. A főtéren álló kétemeletes házak 1977 óta műemléki védelmet élveznek, maga a telep pedig 2011-óta műemléki jellegű terület. Településképet meghatározó szempontból jelentős történeti telepszerű beépítés.

Történeti áttekintés

Létrejöttét a századfordulón kialakult hatalmas lakhatási válságnak köszönheti, építése állami beruházás keretében történt, s a terv alapjául az angol kertvárosépítés hagyományai szolgáltak. A kiszemelt terület homokos, művelésre alkalmatlan volt, valamint mivel Budapest akkori közigazgatási határán kívül helyezkedett el, így nem vonatkozott rá a főváros építési szabályzata, amely szigorúan megszabta a telek minimális méretét és a párkánymagasságot. 1908-ban nyílt városépítész pályázatot indítottak: kikötés többek között a népies stílus, kertvárosias beépítés és saját kert minden lakáshoz, valamint az egyszerű és olcsó kivitelezhetőség volt. A nyertes pályázatok alapján Győri Ottmár alkotta meg a végleges, geometrikus vonalvezetésű tervet. A beépítéshez összesen 48 títustervet fogadtak el, több mint

10 építésztl. A tervek a népi építészet hagyományaiból merítettek. Saját kertészeti teleppel is rendelkezett a nagy mértékű fásítás megvalósítására. (Nagy, 1994)

2.5.3 KFKI Telephely

Jellemzői

A Központi Fizikai Kutatóintézet Telephelye (KFKI) a XII. kerületben helyezkedik el, Csillebérc városrészben, településképi szempontból a zöldbe ágyazott különleges területek közé tartozik. Védelmi szempontból nehezen megközelíthető helyen létesült, városszerkezetbe nem illeszkedik. Befelé forduló, saját belső szerveződése van. Nagy sűrűséggel beépített terület, mely üzemi területekre jellemző inkább. A Budai TK területéhez tartozik. (Hegyvidéki Önkormányzat, Városrendezési és Főépítész Iroda, 2021)

A második világháború után a fizikai-, azon belül is az atomkutatások jelentősége felértékelődött. Ennek elősegítésére a Minisztertanács 1950-re életre hívta a Központi Fizikai Kutatóintézetet. Telephelynek Csillebérc erdős területe lett kijelölve, egy 50 hold (28,7 ha) kiterjedésű terület, mely a várostól elzárva, ám mégsem túl távol fekszik, és talaja is megfelelt a speciális követelményeknek, valamint elég nagy kiterjedésű ahhoz, hogy a különböző kutatóépületeket kellő távolságba lehessen elhelyezni egymástól. A telephely kialakítása biztonsági okokból pavilonos elrendezésű. (Jéki, 2000)

3. Vizsgálat

3.1. Helyi jogszabályok bemutatása

3.1.1 Budai Várnegyed

Az I. kerület Településképi Arculati Kézikönyvének ajánlásai megfogalmazzák, hogy a közterületek elsődleges feladata a tisztaság, átjárhatóság és átláthatóság megléte. Az átláthatóságot az biztosítja, ha nincs túlszűfolva a terület berendezési tárgyakkal. Ezen felül az átláthatóságot, vizuális tisztaságot az is segíti, ha a városszerkezetileg összefüggő utak/terek burkolata egységes kialakítású. Anyagválasztásnál a fenntarthatóság és könnyen karbantarthatóság előny, illetve a terület történetiségéhez illő, attól nem elütő és nem harsány burkolat javasolt. A közműberendezéseket lehetőség szerint föld alatt kell vezetni. Reklámhordozók és reklámok a világörökségi és műemléki területeken nem helyezhetőek el, a portálok népszerűsítésére cégér használata javasolt. (Csányi & Nagy, 2017.)

A fenti ajánlások figyelembevételével a Településképi Rendelet (TKR) célja a „kerület építészeti, városképi, illetve természeti értékeinek védelme, az igényes átalakítások érdekében - a környezeti adottságok figyelembevételével - a kerületi építészeti értékvédelemmel, a településképi követelményekkel és a településképi-értékesítési eszközökkel kapcsolatos szabályok meghatározása, a városképi illeszkedések biztosítása, a településfejlesztési célokkal összefüggő követelmények kiegyensúlyozott érvényesítése.” (Budapest I. Kerület Budavári Önkormányzat Képviselő-testülete, 2022) Kifejezetten a Budai Várnegyedre nincs érvényben szigorúbb szabályozás, mint a kerület többi részén, egyes kitételek azonban (mint világörökségi terület, műemléki terület) mégis célzottan a Várnegyedre és környezetére fókuszálnak.)

1. **Építmények anyaghasználata:** A közterületek és a közlekedési felületek burkolatainak kialakításához igényes, természetes anyagokat kell használni, figyelembe véve a történelmi jellegzetességeket.
2. **Világítási előírások:** A fényszennyezés elkerülése érdekében a világításnak (dísz- és közvilágítás) a megvilágítandó felületre kell irányulnia, anélkül, hogy elvakítana vagy az ég felé sugározná. Az utak csak a szükséges mértékben és időtartamban világíthatók meg.
3. **Sajátos építmények:** A világörökségi területeken és védett látványú helyeken csak az utcaképhez illeszkedő elektromos töltőberendezéseket, rollertárolókat és kerékpártámaszokat lehet elhelyezni, úgy, hogy azok ne akadályozzák a gyalogosforgalmat.
4. **Közterületi előírások:** A közterületek burkolatait csak a legszükségesebb mértékben lehet kiépíteni, és az esővizet zöldfelületre vagy tározóba kell vezetni. A burkolatlan felületeket fenntartható zöldterületekké kell alakítani, ahol lehetséges, fasorokat kell telepíteni. Az esetleges burkolatbontás miatt elemes, vagy roncsolásmentesen helyreállítható burkolatok használhatók.
5. **Vendéglátó teraszok és kitelepülések:** A vendéglátó teraszokat és mobil árusítóhelyeket úgy kell kialakítani, hogy a gyalogos közlekedést ne akadályozzák. Az ilyen teraszok nem lehetnek elkerített, lezárt területek, és a berendezéseknek könnyed, harmonikus megjelenésűeknek kell lenniük, reklámmentesen. Az árnyékolók is az épület stílusához és színéhez igazodjanak, reklámok nélkül.

3.1.2 Wekerletelep

A 19. kerületi Településképi Arculati Kézikönyv Wekerletelepről értekező megfogalmazza az eredeti formálás és apró részletek megőrzésének fontosságát, ugyanakkor a mai igényeknek való megfelelést is. A XIX. kerületi TKR a Wekerletelepre vonatkozó rendkeletet külön határozza meg. Ezek közül az arculati elemzéshez relevánsak a következők:

1. **Építőanyag használat:** A Wekerletelepen végzett építési tevékenységek során csak hagyományos és természetes anyagok használata megengedett, a településképi védelme érdekében
2. **Reklámok elhelyezése:** Reklám- és hirdetőberendezések elhelyezése tilos Wekerletelep területén
3. **Zöldfelületek védelme:** A közutak menti zöldfelületek nem burkolhatók le, kivéve a gépkocsi-behajtókat és közterületi tárgyak területét; ezeket növényzettel kell fedni
4. **Zöldterületi övezetek:** A Wekerletelep zöldterületein kutya-futtatók nem létesíthetők
5. **Zöldterületek funkciói:**
 - **Kós Károly tér (Zkp-IXIX/W):** Ez egy reprezentatív, intenzíven kiépített közpark, amely több funkcióval rendelkezik, beleértve a pihenést, testedzést, játszótérket és rekreációs tevékenységeket. Elhelyezhetők itt pihenőhelyek, sétautak, vízarchitektúrák, szobrok, sportpályák, zenepavilonok, és a park fenntartását szolgáló építmények.
 - **Kisebb közkerti övezetek (Zkp-2XIX/W):** Ide tartoznak a kisebb közkerti területek, melyek elsősorban pihenésre és díszkerti funkciókra szolgálnak, de játszótérket és fitneszparkok is létesíthetők. Kerítés kizárólag a játszóterek és fitneszparkok lehatárolására építhető

3.1.3 KFKI Telephely

A XII. kerület Településképi Arculati Kézikönyvének a célja, hogy a kerület településképi és táji karakterét megerősítse, mindezt környezetileg és gazdaságilag fenntartható módon. A zöldbe ágyazott különleges területekre nem vonatkozik külön ajánlás, illetve a Településképi Rendelet sem tesz külön említést róla, így az általános előírások közül az alábbiak érvényesíthetők:

Új építmények létesítése, valamint meglévő épületek bővítése, átalakítása és felújítása csak úgy végezhető, hogy figyelembe veszik:

- a meglévő beépítési adottságokat, a környezet építészeti, táji és természeti karakterét, valamint a terület fejlesztési lehetőségeit,
- a környezet léptékéhez, formavilágához és tömegalakításához való illeszkedést,
- az építmény karakteréhez és funkciójához, valamint a környezet anyaghasználatához való igazodást,
- továbbá az építési tevékenység nem befolyásolhatja károsan a természetes környezetet és terepadottságokat.

3.2. Mintaterületek elemzése

A három mintaterület három teljesen önálló egység, melyek eltérő fejlődésen mentek keresztül, ezáltal teljesen eltérő karakterűek. Jelenlegi állapotában vizsgálom őket, azonban nem szabad amellet elmenni, hogy a mai állapot hogyan alakult ki, milyen változtatási igények merültek fel a korábbi állapotokhoz képest, és azok hogyan, milyen szempontrendszer szerint lettek megvalósítva. Balogh Péter István 2006-os tanulmánya ennek megértésére irányul, amely két mintaterületen is lekövethető. Eszerint történeti környezetben különböző kialakítások, tervezési megoldások lehetségesek, az adott helyszíntől függően: ez vagy valamilyen szinten az eredeti kialakításhoz igazítást, vagy egy teljesen új kialakítást jelent.

3.2.1 Budai Várnegyed

A Budai Várnegyed esetében az első eset áll elő, vagyis az eredeti kialakításhoz kell igazodni. Ezt a kérdést is tovább árnyalja, több alkategóriára bontja.

A Budai Várnegyed ezekből a rekonstruktív jellegű modernizálás kategóriába sorolható terület. Ez történeti előzmények alapján, az eredeti kialakításhoz egészen hasonló kialakítást jelent, azonban a mai használathoz leginkább ideális anyaghasználattal. „Olyan történeti jelentőségű, műemléki területek általános megoldása, ahol funkcionális okokból nem lehet teljes mértékben az eredeti kialakítás megőrzésére törekedni, de az építészeti együttes harmóniája, megszokott képe megköveteli a teljes funkcionális, formai megőrzést.” (Balogh, 2006)

A Budai Várnegyed Budapesttel szervesen együtt fejlődött, a város egyik legjelentősebb történelmi és kulturális helyszíne. Ma kiemelt turisztikai központ, ahol történelmi épületek, múzeumok, közparkok és kormányzati épületek találhatók. A terület arculatát a történelmi

épületek és környezete határozza meg, miközben a turistaforgalom és a helyi lakosok igényei is szerepet játszanak a funkcionális kialakításban, melyek nem mindig egyeznek.

A terek és utcák funkciója az idők során némiképp változott, köszönhetően a Várnegyed gazdag és régre visszanyúló történelmének. Legszembetűnőbb a lakófunkció egyre inkább visszaszorulása, turisztikai irányú átrendeződése, kormányhivatalok (újbóli) megjelenése. Ennek köszönhetően a terek, utcák funkciói kevésbé a helyi lakosok, inkább a turisták igényeit elégítik ki: attrakció nélküli, helyi igényekhez illeszkedő, csendesebb területekkel kevésbé találkozunk a várfalon belül. Arculati értelemben azonban történeti folytonosságot figyelhetünk meg, jelentős arculati változás az évtizedek során nem történt

A vizsgálat során azt figyelem meg, hogy a jelenlegi funkciókhoz milyen berendezési tárgyak kapcsolódnak, azoknak milyen az elrendezése, kialakítása, arculata; összességében, hogy viszonyul az aktuális funkcióhoz, megfelel-e neki, vagy épp változtatást javasolnék.

A Budai Várnegyedben az utcamátrix alapján 6 különböző minőségű és funkciójú utcát, illetve teret különböztetünk meg, melyek a következők:

3. Saját készítésű ábra a Budai Várnegyed utcáiról és kategóriáiról

BV 1.1.

- Anna utca
- Balta köz
- Boldog XI. Ince
- Pápa utca
- Dárda utca
- Fortuna köz
- Hajadon utca
- Kard utca
- Lant utca
- Móra Ferenc utca
- Nándor utca
- Nőegylet utca
- Táncsics Mihály utca
- Úri utca

2.1.	2.2.	2.3.
1.1.	1.2.	1.3.

Az utcák jellemzője, hogy mind a gyalogos, mind a gépjárműforgalom kifejezetten alacsony. Csendesek, biztonságosak, rendeltetését tekintve pedig az otthon és a magasabb hierarchiába tartozó utak közti összeköttetés biztosítása, elsősorban a helyi lakosok mindennapi életének kiszolgálása. Üzlethelység, szolgáltatóhelység nem jellemző, ám néha elfordulhat. A Budai Várnegyedben (és bármilyen városban is) a legtöbb utca ebbe a kategóriába tartozik (RTF Report, 2013).

- A felsorolt utcákra jellemzők ezek a tulajdonságok, azonban mégsem teljesen egységes a megvalósulás: szűk, kizárólag gyalogosan használható faltól-falig tartó járdaszint (Anna utca, Balta köz, Dárda utca, Hajadon utca, Móra Ferenc utca Nőegylet utca),
- rövid utcák, de itt már járda és autós útfelület elkülönül, gépjárműforgalom lehetséges, parkolás azonban nem (Boldog XI. Ince Pápa utca, Kard utca, Lant utca),
- szélesebb, parkolásra és áthaladásra is alkalmas utcák (Fortuna köz, Nándor utca, Táncsics Mihály utca, Uri utca).

Minden utca végében hulladékgyűjtő, illetve ahol gépjárművel nem megengedett a közlekedés, ott pollerekkel is találkozunk. A világítótestek általában falikarok, helyenként közép magas kandeláberekkel együtt vegyesen. A burkolat jellemzően bazalt nagykockakő, néhol vágott felületű. Az alacsony forgalomhoz és kizárólag áthaladáshoz a berendezési tárgyak elegendők, az utcák rendeltetésszerű használatát biztosítani tudják. A falikar biztosítja, hogy a keskeny utcákon is szabad legyen az átjárás, nem foglal helyet az útból, a pollerek pedig a gyalogosokat védik az esetleges autós forgalomtól. A hulladékgyűjtők kapacitása megfelel a forgalomnak, elrendezése is jó, mert vagy fal mellett, vagy a pollerhez kapcsolódik.

Az utcák mindegyike rendezett, berendezési tárgyai jó állapotban vannak, elhasználódásnak nyomain nem látszanak rajtuk, mindez az kisebb forgalomnak köszönhető.

BV 1.2.

- Bécsikapu tér
- Hess András tér
- Kapisztrán tér

A terek jellemzője, hogy gyalogos és gépjárműforgalmuk is kisebb. A központtól már távolabb esnek, jelen esetben alközpontként értelmezhetjük őket. Több fontos intézmény (Városháza, Magyar Nemzeti Levéltár) is ezeken a helyszíneken található, a Polgár város központja. Megközelíthetőségük hasonlóan jó, mint a központibb elhelyezkedésű területeké,

köszönhetően a Fortuna utcán haladó 16-os buszcsaládnak. Kihasználtságuk azonban jelentősen alulmarad a Várnegyed többi terétől, pedig a potenciál megvan bennük: látványosságok (pl. Mária Magdolna templomrom, vendéglátóegységek) jelen vannak, igaz alacsonyabb számban. Alacsony funkcióértékű területekről beszélünk, melyek fejlesztésre, új funkciók meghatározására szorulnak.

A kategória minden helyszínén megfigyelhető a túlzott parkolás, mely meghatározza a látványt, elvonják a környezetről a figyelmet. Valamint jelenleg jellemzően átközlekedésre és nem tartózkodásra használt területek. Az átközlekedő funkcióhoz azonban megvannak a berendezési tárgyai, többek között pollerek alkalmazása a gyalogos zóna és épületek védelmére, információs táblák a tájékozódás segítésére.

A burkolatok jellemzően nagy- és kiskockakő, néhol aszfalt. Világításként közép magas Budavár kandeláberek vannak, falikar elszórtan.

A **Bécsikapu tér** közepén kihasználatlan, funkció nélküli zöldfelülettel, néhány, a templom oldalában, a buszmegálló közelében elhelyezett paddal és különböző kialakítású hulladékgyűjtővel találkozunk. Ezek a tömegközlekedésre várakozók számára alkalmasak, de megpihenésre nem, ahhoz túl forgalmas területen találhatók. Potenciálisan a Várnegyed északi kapuja, megérkezési pontja lenne, ez a lehetőség azonban nincs kihasználva. A túlzott parkolás és funkció nélküli zöldfelület elveszi a helyet egy fogadótér berendezésétől, valamint a tájékoztatás minimális, hiányos, mindössze egy információs tábla térképpel jelöli, hogy hol állunk, de bővebb információval nem szolgál.

A **Kapisztrán téren** sok pad van elhelyezve, árnyas helyen, fák alatt, azonban a padok kialakítása eltér a Várnegyed más területein találhatóktól. Támla nélküliek, ezért hosszabb pihenésre nem alkalmasak, valamint közvetlenül mögötte nagyobb parkoló található. Kerékpártárolókkal egyedül itt találkozunk, azonban a Várnegyed területére egyáltalán nem jellemző a kerékpáros forgalom. A helyi lakosok számára csak áthaladásra, ügyintézésre használt tér, ami jelenlegi berendezésével ennek a használatnak megfelel. Azonban a turisták kevésbé használják, a fent említett túlzott parkoló funkció és a megpihenésre alkalmatlan térrész miatt.

A **Hess András tér** a kategória többi teréhez képest kissé frekventáltabb helyen fekszik, ezáltal forgalma is némileg nagyobb a társainál. Itt már nem elsődleges az áthaladó-közlekedő funkció, hanem a tér valós pihenésre, tartózkodásra is teret nyújt. A minőségi anyaghasználat –a

mindenhol megszokott bazalt nagykockakövön túl itt az ágyásszegélyekhez világos mészkő szegélyeket alkalmaztak az ágyások kiemeléséhez—mely emeli a hely esztétikai színvonalát.

A Kapisztrán és Bécsikapu tér még csak részlegesen esett át a nagyszabású felújításon. Ennek következtében több hiányosság fedezhető fel: egyrészt a berendezési tárgyak részben eltérőek, másrészt a burkolatok cseréje is csak részlegesen valósult meg. A berendezési tárgyak állapota azonban így is kielégítő, elhanyagolás, vandalizmus általános nyoma nem látszik. A burkolatok azonban erősen kopottak, elhasználódtak. A bazaltkockák nagyrészt nem vágott felületűek, helyenként pedig még aszfaltburkolat található. Mindezek együttes hatása kissé elmaradottnak látszatja a területeket a Várnegyed egészétől, nem olyan patinás, mint a központhoz közeli, forgalmasabb területek. Ez önmagában nem lenne feltétlenül gond, (mivel távolabb esnek, ezért nem feltétlenül kellene ugyanazon a színvonalon megvalósulnia egy térnek, mint a legközpontibbak) azonban a kiemelt történeti helyszín miatt érdemes volna a területek anyaghasználatának, anyagminőségének és berendezési tárgyainak egy minőségbeli színvonalra kerülnie a Várnegyed többi részével.

BV 1.3.

- Szent György tér
- Szentháromság tér

A kategória fő jellemzője, hogy az adott városrész kiemelt jelentőségű gyalogosbarát, gyakran forgalomtól elzárt terei, melyek nagyobb szabású köztéri eseményeknek, rendezvényeknek is helyszínéül szolgálhatnak, illetve jelentős a kereskedelmi tevékenység. Ennek megfelelően a Szent György tér a Palotanegyed kiemelt helyszíne, úgymond főtere, a Szentháromság tér pedig a Várnegyednek. Nagy egybefüggő területei alkalmasak rendezvények lebonyolítására, kiemelt időszakokban pedig rendszeresek különféle vásárok a tereken. Gépjárművel nem lehet behajtani egyik területre sem, így mindkettő biztonságos a gyalogosok számára, melyek száma igen jelentős. A területek szinte kizárólag turisták által látogatottak, mivel helyieknek szóló szolgáltatás nem található a helyszíneken.

Reprezentatív jellegéből adódóan a Szent György téren az eddig tapasztaltaknál is mivesebb berendezési tárgyakkal, mint például kandeláberekkel, planténerekkel találkozunk. Jelenleg átépítés alatt van a tér, így pontos elemzése nem lehetséges.

A Szentháromság tér két részre tagolódik, egy ligetes, túlhasznált parkra, és a templom körüli burkolt térrészre. A park új funkciójának megtalálására, illetve felújítására korábban pályázatot hirdettek, mivel jelenlegi állapotában igen leromlott. Berendezési tárgyai, többek között az ülőfelületek, ivókút, pavilon rosszabb állapotban vannak az átlagosnál: kopottak, az ivókút és

a pavilon eltérő színű és stílusú a Várnegyedben általánosan használt bútorcsaládtól. A terület egy részén egy rendezetlen állapotú, turistákat kiszolgáló vegyes funkciójú épület található, amely nem illeszkedik a Várnegyed általános színvonalához. Az épület alacsonyabb minőségű működése negatív hatással van a parkosított környezetre, ami egyfajta enyhe „szlömösödési” folyamatot indít el. Ez az állapot odavonzza az alacsonyabb elvárásokkal rendelkező látogatókat, akik gyakran nem rendeltetésszerűen, például illemhelyként használják az épület környékét. Ennek következtében ez a terület a Várnegyed egészén belül a legkritikusabbnak tekinthető használati szempontból. Jelenlegi állapotában nem alkalmas arra, hogy betöltse eredeti funkcióját, mint pihenőhely, még ha a környezetében elhelyezett berendezési tárgyak ezt a célt támogatnák is.

A Mátyás-templom körüli burkolt térrész azonban nem találkozunk a fent felsorolt használati anomáliákkal. A padok a templommal szemközt vannak telepítve, mögötte pedig alacsony támfal áll, így megvalósul az ideális pad elhelyezés. Hulladékgyűjtők a padok mellett, illetve kandeláberekhez kapcsolódóan jelennek meg, stílusuk azonban vegyes képet mutat: az egyszerű zöld műanyag hulladékgyűjtőtől kezdve a historizálón át a kortárs designig. Kandeláberek egyrészt a templom éjszakai világításra, másrészt a tér éjszakai biztonsági megvilágítására szolgálnak, melyek így különböző kialakításúak. Ezen a térrészen a berendezési tárgyak jó állapotúak, tiszták, a hulladékgyűjtők száma elegendő, túlzott telítődés nem tapasztalható.

A térre gépjárművel nem lehet behajtani, felvonuló útvonalat azonban így is biztosítani kell, ami különböző irányú rakásmóddal van jelölve. A burkolatok anyaga vágott felületű bazalt nagykockakő, a burkolat rakásmód váltásoknál pedig világosabb süllyesztett szegéllyel van kiemelve. Vízvezető folyókák is a világos szegélyek mentén találhatók. A két térrész közötti támfal burkolata eltérő anyagú és színű.

BV 2.1

- Országház utca
- Fortuna utca
- Szent György utca
- Színház utca

A négy utca forgalomban erősebben érintett: a Szent György utca és Színház utca esetében a gyalogos forgalom kiemelendő, ugyanis a Várnegyedből a Palotanegyedet kizárólag ezen a két útvonalon lehet elérni. Itt megkülönböztetünk járdát és úttestet, azonban a mindennapi használatban nem különül el a kettő egymástól, az úttest is gyalogos közlekedésre használt. Az Országház és Fortuna utcára is az jellemző, hogy nem az út mentén, az útra felfűzött

látványosságok, üzletek, hanem mindössze az összekötő szerep a meghatározó. Itt azonban nem a gyalogos, hanem a tömegközlekedés kiemelendő: a 16-os busz útvonala.

Ülőfelületet, illetve hulladékgyűjtőt egyik helyszínen sem találunk. Minden helyszínen probléma a forgalom valamilyen szintű akadályoztatottsága: a főként gyalogosan használt Szent György utcában és Színház utcában különböző pollerek, zászlórudak, különleges elkerítések gátolják a haladást, az Országház és Fortuna utcában pedig a járdára parkoló autók.

A a Szent György utcában és Színház utcában főként gyalogos közlekedés jellemző. A turisták tájékoztatására jobban átgondolt információs rendszer található itt. Megjelenése és anyaghasználata is eltér a Várnegyedben találhatóktól. Ezen felül reprezentatív jellege miatt a berendezési tárgyak magasabb minőséget képviselnek és jó állapotban vannak.

Az Országház és Fortuna utcán inkább a buszos közlekedés a jellemző, gyalogos kevésbé. A berendezési tárgyak, amelyek itt csak kandeláber és néhány pollerből áll, kevésbé jelentős, de állapotuk jó.

A burkolati megoldás mindenhol bazalt nagykockakő, mind a járdán, mind az autós útfelületen. Világításként két mindkét oldalt megjelennek a közép magas fénypontú Budavár kandeláberek, a Színház utcában eseteként falikarok.

BV 2.2.

- Szentháromság utca
- Tóth Árpád sétány

Az utcák jellemzője, hogy gyalogos forgalma meglehetősen nagy, azonban a gépjárműközlekedés nem jelentős, vagy csak kiszolgáló járművek haladnak rajta. A két utca a váron belül nem fő közlekedési útvonal, mégis meghatározó, forgalmas (gyalogos), kisebb korzó-szerű utca, ahol vendéglátóegységek (Szentháromság utca), vagy egyedi panoráma (Tóth Árpád sétány) található. Az Uri utca-Szentháromság utca kereszteződésénél utcabővület jött létre, mely egy hangsúlyos szoborral (Hadik szobor) és virágágyással ösztönöz megállásra, tartózkodásra. A teresedés néhány fal mentén telepített paddal van ellátva, azonban árnyékolást nem kaptak, így hőségben használhatóságuk korlátozott.

Hangsúlyos szegély alkalmazásával egyértelműen elkülöníthető a gyalogos és gépjárműközlekedésre szánt terület annak ellenére, hogy egy szintben vannak. A Szentháromság utcában. A vendéglátóegységek kültéri berendezései uralják az utca egyik oldalának látványát, ezzel kaotikus benyomást keltve

Burkolata vágott felületű bazalt nagykockakő, az autóúton más irányba rakva, mint a járdán, illetve aszfalt burkolat.

Mindkét területet főként turisták használják nagy számban, ezért lassú haladás és tumultus tud kialakulni. Berendezési tárgyak sokasága próbálja kielégíteni az igényeket, főszerepben azonban ez sem mindig elég. Padok csak a tér közelében találhatók megpihenésre. Azon kevés utcák közé tartozik, amely fásítva van, a fák védelmében pedig favédőrács található a törzsek védelmére a nagy forgalom miatt.

A Tóth Árpád sétány –nevéből is adódóan sétára, pihenésre, kutyasétáltatásra alkalmas terület. Lineárisan a sétány mentén padokat helyeztek ki, melyek mindegyike a panorámára irányul, támlások, így megpihenésre alkalmasak. Kutyások részére tájékoztatótáblákat helyeztek ki, felhívva a figyelmet a veszélyekre, szabályokra. Ehhez kapcsolódva kutyaürülék-gyűjtőkkel találkozunk a hagyományos hulladékgyűjtők mellett.

A berendezési tárgyak állapota az intenzívebb használat mellett ugyan többnyire jó, de javítások, újrafestések nyomai felfedezhetők, ami máshol nem jellemző. A hulladékgyűjtők alkalmanként túl tudnak telítődni.

BV 2.3.

- Dísz tér
- Tárnok utca

A két terület fő jellemzője, hogy egyszerre gépjárművek számára fő közlekedési útvonalak, és korzó jellegű, gyalogosbarát, forgalmas, üzletekkel, szolgáltatásokkal, kulturális lehetőségekkel teli utcák. A Dísz tér ugyan elnevezésében nem utca, azonban funkcióját tekintve nagyon hasonló a Tárnok utcához (sokáig nem különült el a két terület egymástól, megnevezésben sem, (Magyar, kein Datum) ennek is köszönheti a hasonlóságot)

Mindkét szakasz nagy forgalmat bonyolít le, mind gyalogos, mind tömeg-. És gépjárműközlekedés szempontjából: a Dísz tér a Várnegyed fő közlekedési csomópontja, itt található a 16-os buszcsalád végállomása/fordulópontja. A Tárnok utcán áthalad mindkét irányba a buszcsalád, mely közvetlen kapcsolatot biztosít két kiemelt közlekedési csomóponttal (Széll Kálmán tér és Deák Ferenc tér), így a szélesebb közlekedési hálózattal is biztosított a vár kapcsolata.

A Dísz tér egyben a Várnegyed „kapuja”, megérkezési pontja, fogadótere is, hiszen két fontos út is (Hunyadi János út, Palota út) itt csatlakozik a térhez, melyeken keresztül a rengeteg turista érkezik a várba. (korábban ténylegesen is két kapuval jelölve). (Magyar, kein Datum).

Egyszerre cél- és átmenő terület. Innen lehet gyalogosan bejutni a Palotanegyedbe, valamint a kormányzati épületekhez. A gyalogosbarát közlekedés is megvalósul azáltal, hogy a térre kizárólag engedéllyel, sorompón való áthajtással jöhetnek járművek, így biztonságosabb és szabadabb a közlekedés.

Mint a Várnegyed megérkezési központja, rengeteg ember fordul meg itt. Többségük turista, de a helyiek is innen tudnak elérni a legtöbb szolgáltatást. Ezáltal nagy tömegeket kell kiszolgálni berendezési tárgyakkal. A tér északi oldalán található a Honvéd-szobor, körülötte árnyas tartózkodó terület, padokkal, melyek elhelyezése megfelelő, jól tud érvényesülni a látványra (szoborra) való irányultságuk. Továbbá egy kihasználatlan, a tér méretéhez képest nagy funkció nélküli gyepes terület is találunk, mely egyik oldala mentén két padot elhelyeztek. Ez a funkció nélküli gyepes terület sok helyet elvesz, kihasználatlanul marad. A forgalom méretéhez képest kevés pad található, azok azonban szinte folyamatos kihasználásban vannak. Hulladékgyűjtőkből több van a területeken a nagy forgalom miatt. A planténerek kihelyezése a területen relatív kevés növényzete ellensúlyozására alkalmas, azonban elhelyezésük gyakran akadályozza a gyalogos forgalmat. Az intenzív használat ellenére csak felületi kopás látható a padokon, a többi tárgy jó állapotban van.

A Dísz téren jelenleg ugyan még zajlanak a téren a munkálatok, a tér eredeti térfalai visszaépülnek, így még nem lehet látni, mi lesz a tér pontos elrendezése, azonban annyi bizonyos, hogy a fent említett fogadótér, megérkezési pont helyhiány miatt nem tud érvényesülni a területen. A tér csak pozíciójából, közlekedési csomópont jellegéből adódóan alakult fogadótérre, valójában erre alkalmatlan. A helyi lakosság számára viszont a kategória mindkét tagja a főtér, illetve főutca funkcióját be tudja tölteni, hiszen minden fontos üzlet és szolgáltatás ezeken a területeken található. (Szövényi, 2021)

3.2.2 Wekerletelep

A Wekerletelep esetében Balogh Péter István szemlélete szerint a stilizált modernizálás érvényesül. Ez azt jelenti, hogy csak bizonyos stílári elemeket tart meg, melyek a markáns épített környezethez valamilyen formában kapcsolódnak, az eredi kor hangulatát igyekszik csak megőrizni, nem azt lemásolni. (Balogh, 2006)

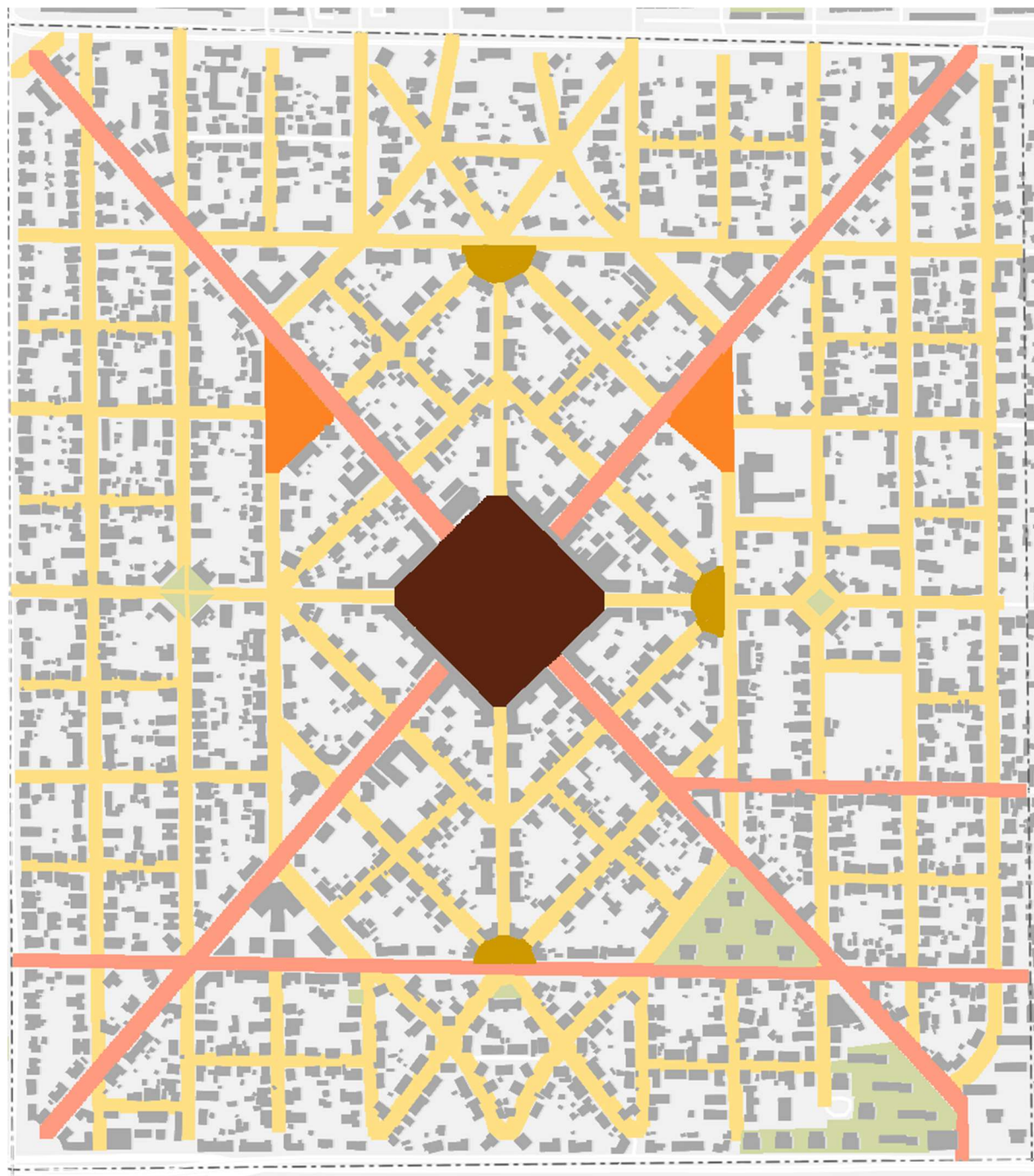
Wekerletelep egyedi arculatát elsősorban az építészeti értékei adják. Ehhez csak néhány dedikált részhez tud a tájépítészet hozzáadni, jellemzően a központi területeken. Egyedi karakterét az épített elemeken felül az utcaszerkezet, és az utcák kialakítása adja, a különböző, szélességtől függő zöldsávok és fasorok. A terület egy főtéren kívül -- az egyedi szerkesztésű

utcahálózata miatt 4 részre oszlik, 4 alközponttal rendelkezik, melyek főterei iskolák. (Nagy, 1994)

Az eredeti szabályozási tervben számoltak villamosvonal megjelenésével, ezért létesültek szélesebb utak, azonban végül sosem valósult meg a telepen keresztülmenő villamosforgalom. Később buszközlekedés létesült, melynek nyomvonala sem akkor, sem ma nem egyezett az utak kiszabályozott szélességével, és azok eredeti funkciójával. Tehát fő közlekedési tengelyek és körutak is szorultak háttérbe, és olyan kis utcák is kerültek előtérbe, lettek hangsúlyosabbak, melyek méretükből adódóan nem lennének alkalmasak fő tömegközlekedési útvonalnak.

Egy 2007-es pályázat nyomán részben megújult a telep, egyedi utcabútorcsaládot kapott (Budapest Főváros XIX. kerület, 2009). Erre azért volt szükség, mert a tervezők úgy érezték, Wekerletelepnek olyan erős és egyedi az arculata, hogy ezt berendezési tárgyakkal is meg kell támogatni. Ezekből a főtéren kívül néhány kisebb teresedésre is került. (Szabó, 2010)

Wekerletelep utca és térhasználata kevésbé változatos, azonban itt is öt típust különböztetünk meg:

4. Saját készítésű ábra a Wekerletelep utcáiról és kategóriáiról

		3.3.
2.1.	2.2.	
1.1.	1.2.	

WE 1.1.

Wekerletelepen az alacsony forgalmú és kis városszerkezeti jelentőségű utcák adják a területhasználat gerincét: 85% az utcáknak ebbe a kategóriába tartoznak. (RTF Report, 2013). A telepen belül ugyan megkülönböztetünk különböző szélességű utakat, (26, 20, 15, 12, illetve 6 méter szélesek) ám ezek a használattal nem feltétlenül állnak összhangban: azaz hiába akár többszörös is az eltérés az utca szélességében, funkcióját tekintve nem tapasztalható módosulás. Egyedül az utcák kialakítása, keresztmetszete változik a szélességgel, melyek jellemzői a következők:

A körutak tartoznak a 26 m széles úthálózatba. Mindkét oldalt járda, kifejezetten széles zöldsáv fasorral és általában szikkasztóárok található rajtuk, valamint kétsávos autós közlekedés. Esetenként bicikliút is fut. A 20 m szélességű utakon a zöldsáv szélessége csökken, minden tényező változatlan marad. A 15 m széles utcákban egysávosra csökken az útpálya, a szikkasztóárkok általában nincsenek meg, a 12 m-es utcákban pedig a zöldsáv is és az útpálya szélessége is lecsökken. 19 köz esik a 6 m széles kategóriába. Jellemzőjük, hogy az úttest mellett mindkét oldalt járda található, gyakran az egyik parkolásra használva, vagy az egyik járda zöldsávvá alakul, de szintén általában parkolás céljára, ezért állapotuk nem kielégítő.

Ezek az utcák a közép- és magas fénypontú lámpaoszlopokon kívül néhol hulladékgyűjtővel találkozhatunk az utcacsomópontokban. Burkolat általában aszfalt, vagy valamilyen kiselemes térkő, betonlap.

Az utcák nagyon alacsony forgalmúak mind gyalogos, mind gépjárműközlekedés szempontjából; szinte kizárólag célforgalomra használják őket, azaz a lakók leginkább csak az otthonukból való eljutásra veszik igénybe. Az utcákon kevés berendezési tárgy található, jellemzően lámpaoszlopok LED-es lámpatesttel és hulladékgyűjtők, amelyek inkább funkcionális, mintsem esztétikai célokat szolgálnak. Az utcák burkolata és a berendezési tárgyak állapota összességében kielégítő, de nem kimondottan jó: számos elhasználódott, töredezett vagy különböző típusú burkolati elemet találni, és a világítóberendezések is vegyes minőségűek és stílusúak. Jelenlegi használatra, ennyi forgalom elbírására azonban még így, ilyen állapotban is képes, azonban nem esztétikus.

WE 1.2.

- Hársfavirág tér
- Eperfa tér
- Almavirág tér

A kis terek inkább csak nagyobb csomópontok, de nagyobb gyalogos és gépjárműforgalmat vonzanak, mint az előző kategória. Ezek a területek a rövid megpihenés

lehetőségét kínáló bútorok találhatók, például támlás és támla nélküli padok, hulladékgyűjtők, néhol hirdetőtábla és ivókút. Burkolatként betonlap, kiselemes térkőburkolat és kavicsszórás található.

A három tér közül a **Hársfavirág tér** mutatja az elhanyagoltság legszembetűnőbb jeleit, bár éppen itt találhatók meg legnagyobb számban az egyedi bútorcsalád elemei, amelyek emelhetnék a tér színvonalát. A burkolat hiányosságai és a rendezetlen környezet azonban akadályozzák, hogy a tér egyedi hangulata igazán érvényesüljön. A rendezetlen burkolat és a terület általános állapota rontja az esztétikai összképet, így a bútorok jó állapota ellenére a tér kevésbé vonzó a használók számára.

Az **Eperfa tér** és az **Almavirág tér** nemrégiben átestek felújításon. Ezek a terek rendezettebbek és modernebbek, ami kellemesebb környezetet biztosít a rövid megpihenéshez. Ugyanakkor a felhasznált anyagok és a bútorválasztás nem harmonizálnak a telep karakterével. Az igényesebb kialakítás és korszerű elemek azonban vonzóbbá teszik ezeket a tereket, bár az eredeti arculat nem érvényesül.

WE 2.1.

- Hungária út
- Pannónia út
- Nádasdy utca
- Zalaegerszeg utca

Mind a négy utca elsősorban a buszközlekedés miatt tartozik ebbe a kategóriába, ahol az átközlekedés, a városrészek közötti összekötő funkció a meghatározó. Ezek az útvonalak fontos szerepet játszanak abban, hogy a Wekerletelep összeköttetése a környező városrészekkel biztosított legyen, és elsődleges céljuk a gyors áthaladás elősegítése.

A Hungária út és Pannónia út a telep legszélesebb, 26 m széles útjai közé tartoznak, a Zalaegerszeg utca is a 20 méteresek közé tartozik, a Nádasdy utca keskenyebb, nem tömegközlekedésre alkalmas. A buszközlekedés az utca elején található Kispiac, illetve Kispesttel való összeköttetés miatt alakult ki mégis rajta, s emiatt vált fontos összekötőútvonallá.

Berendezési tárgyakkal ennek megfelelően kevésbé ellátott, azok is a tömeg-, és gépjárműközlekedést szolgálják: sok helyen pollereket, parkolásgátlókat helyeztek el annak érdekében, hogy ne tudjon szabálytalanul autó megállni, ami a buszközlekedést akadályozni tudná. A közvilágítás magas fénypontú, gyakran egyszerű fa- vagy betonoszlopokon elhelyezett

LED-es fényforrásokkal működik, egyes szakaszokon az útpálya fölé függesztett megoldásokkal. Ezeken felül csak buszmegállókat, és a kereszteződésekben hulladékgyűjtőket

Ezek az utcák alapvetően átközlekedési szerepet töltenek be, elsősorban a helyi lakosok számára. Ennek a célnak megfelelnek, kivétel a Nádasdy utcát, ahol a buszközlekedés problémás, ugyanis vannak olyan szakaszok, ahol két busz nem fér el egymás mellett. Ez az adottság akadályozza a zökkenőmentes forgalmat, és helyenként torlódásokat, balesetveszélyes helyzeteket okoz.

A berendezési tárgyak általánosságban jó, ritkábban közepes állapotúak, de összehatásukban nem illeszkednek a telep egyedi karakteréhez, mivel minden elem különböző, kereskedelmi forgalomban is elérhető darab. Pozitívumként kiemelendő, hogy minden buszmegálló, még a kevésbé frekvenciált helyeken is jól felszereltek, fedett váróval, tájékoztatóval és hulladékgyűjtővel rendelkeznek, amelyek kényelmes várakozást biztosítanak. A világítás is a legtöbb szakaszon külön az útpályára és a járdára is irányul, két külön lámpaoszloppal, mely a biztonságos közlekedést szolgálja.

WE 2.2.

- Bárczy István tér
- Győri Ottmár tér

A két tér a központibb elhelyezkedésű, magasabb forgalmú terület, melyek közel helyezkednek el oktatási intézményekhez. A telep többi teresedéséhez képest nagyobb zöldfelületi aránnyal és több funkcióval rendelkeznek, amelyek változatos tevékenységekre adnak lehetőséget. Ezek között megtalálhatók játszóterek, kutya-futtatók, pihenőhelyek, interaktív helytörténeti játékok és tájékoztató elemek, amelyek mind a hosszabb tartózkodást vetítik elő.

A különböző, esetenként egymást zavaró funkciójú térrészek jól elkülönülnek egymástól, amit vagy kerítéssel, vagy egymástól távoli elhelyezéssel értek el. A területeken mindenhol található ivókút, így ez az alapvető kényelmi funkciók biztosított.

Berendezési tárgyai alapvetően a főtéren is használt egyedi tervezésű bútorcsalád lenne, (Molnár, 2016) azonban vegyesen, más kereskedelmi forgalomban is kapható bútorcsaláddal együtt találhatók meg, mind az ülőalkalmatosságok, hulladékgyűjtők és kandeláberek is. Így az összképe a területeknek nem egységes, nem tud érvényesülni az arculati egység.

A területek pozitívuma, hogy különböző használócsoportok számára jól elkülönített területrészek állnak rendelkezésre. A közeli iskolák diákjai számára beszélgetésre és „bandázásra” alkalmas hosszú és egyesével elhelyezett ülőfelületek találhatók, a kisebb

gyermeknek játszótér, szüleiknek pedig padok biztosítanak megpihenési lehetőséget. Emellett kutyafuttató vagy fitnesspark is helyet kapott, amelyek hosszabb tartózkodásra ösztönzik a látogatókat.

Mindkét tér, különösen a Bárczy István tér, elhanyagolt állapotban van; burkolataikon, berendezési tárgyaikon és játszóeszközeiken a túlhasználat és a karbantartás hiánya érzékelhető. A játszóeszközök, játszóelemek maguk elavultnak mondhatók a mai igényekhez. A burkolatok jellemzően aszfalt, kiselemes beton térkőburkolatot, szórt kavicsburkolatot, erősen kikopott gyepfelületek, valamint bazalt nagykockakő kombinációjából állnak.

WE 3.3.

- Kós Károly tér

Wekerletelep főtere azért esik ebbe a kategóriába, mert mind a gyalogos, mind gépjárműforgalom, illetve tömegközlekedés nagyon jelentős, környezetéhez képest merőben más léptéket képvisel. Ezen felül az egyetlen nagy központja a városrésznek: a legtöbb kereskedelmi és szolgáltató egység itt található (többek között könyvtár, gyógyszertár, éttermek stb.) „Szigetszerű” elrendezés jellemzi: a tér közepén nagy kiterjedésű park található. Az egész tér multifunkcionális területként értelmezhető: egyéssal nagyon hangsúlyos a közlekedés, áthaladás, de hosszabb és rövidebb ideig tartózkodásnak is helyet ad.

A téren egyedileg tervezett bútorcsalád kapott helyet, mely minden részletre odafigyelve, a hely karakteréhez illeszkedően lett megtervezve. Ezek mindegyike fa, valamint különleges, fémből készült motívumokkal lettek kiegészítve. Sok elemmel rendelkezik, többek között támlás és támla nélküli padok, székek, asztalok, információtáblák, irányjelzők, hulladékgyűjtők, közműeltakaró dobozok. A berendezési tárgyak legtöbb eleme ebből a készletből kerül ki, kiegészítve szintén egyedi gyártású, illetve utángyártott öntöttvas elemekkel. A járda burkolata szabálytalan bolgárkvarcit, máshol Semmelrock Appia Antica típusú szürke beton térkő.

A tér két részre osztható: a külső, közlekedés és szolgáltatások zónájára és a belső park részre. A belső parkrészt különböző térrészekre tagolódik, melyeket sétány-szerű utak kötnek össze. A pihenőtér nagyjából a terület közepén helyezkedik el, minden befutó útnak a találkozásánál. A sakkozósarok kis asztalokkal és egyszemélyes, elmozdítható támlás székekkel felszerelt, melyek alkalmasak a rugalmas játéokra. A parknak négy egyenrangú bejárata van, a négy égtáj felé. Ezt egy-egy égtájra jellemző motívummal támogatták meg, melyek más berendezési tárgyakon is megjelennek. Minden bejáratnál kívül hulladékgyűjtők (kutyáürüléknek is), pollerek és található.

A Kós Károly tér használhatósága példaértékű, jól átgondolt funkciókkal ellátott, és hatványozottan igaz rá, hogy itt szinte minden célcsoport számára adott a lehetőség a tér minőségi használatához. Ezáltal a tér a helyi közösség egyik legfontosabb találkozóhelye, ahol különféle életkorú és igényű emberek kellemesen és komfortosan tölthetik az idejüket. A kisebb gyerekek számára játszótér áll rendelkezésre, a nagyobbak számára sportpályák és kültéri fitness eszközök biztosítanak aktív kikapcsolódást. Az idősebb korosztály számára külön sakkozó és pihenőrészt találhatók, ahol nyugodtan elidőzhetnek.

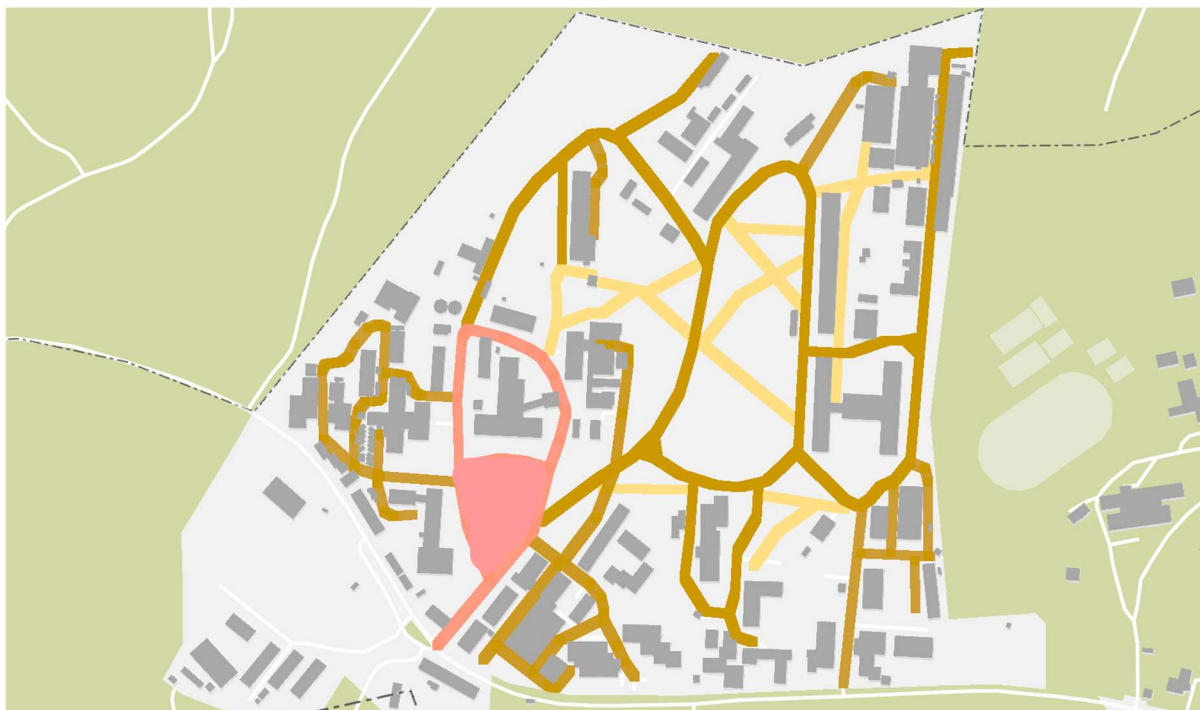
A tér szolgáltatásai nem csupán a szabadidős, hanem a mindennapi élet igényeit is kielégítik. A tér külső részén kisebb üzletek és szolgáltatók találhatók, amelyek alapvető bevásárlási és egyéb szolgáltatási lehetőségeket nyújtanak, így valódi központként szolgálják ki a helyiek igényeit. Ennek eredményeképpen a tér mindenféle élethelyzetű ember számára hasznos és vonzó, s a tervezés sikeres megvalósulása érzékelhető.

A Kós Károly teret berendezési tárgyai nagyban segítik, hogy a fent említett funkciók jól használhatók és élvezhetők legyenek. A park területén a négy kapunál egyből információs tábla fogadja a látogatót, a sétányok mentén támlás padok találhatók, melyek elrendezésüknek köszönhetően nem zavarják a közlekedést. Hozzájuk kapcsolódóan hulladékgyűjtőket helyeztek ki, az út megvilágításáról pedig középmagas kandeláber gondoskodik. A park központjában egyedi szökőkút található, körben, támlás padokkal. A víz csobogása nyugtató hatású, a padok pedig alkalmasak a hosszabb-rövidebb tartózkodásra. A játszótérek mentén támlás és támla nélküli padokat is találunk, hogy a gyermekek megfigyelése megoldott legyen. Nyilvános illemhely is kapcsolódik a játszótérhez. Irányjelző táblák a sétányok mentén és a kapuk közelében is tájékoztatják a járókelőket. A közműdobozokat három oldalról takarás borítja, mely funkcionálisan nem releváns, azonban az esztétikai minőségen emel. Számos szobor, emlékmű, egyedi alkotás található meg, melyek közelében további pihenőket alakítottak ki.

A közlekedést szolgáló területen sok hulladékgyűjtőt találunk, legtöbb egyedi tervezésű, de kiegészül másfajtaival is, valamint a kandeláberek kialakítása is igazodik a gyalogos és gépjárműközlekedéshez: egy oszlopon a gyalogosok felé középmagasságban helyezkedik el a lámpafej, az úttest felé pedig magasan. (Ezek a tér eredeti kialakításában is így szerepeltek, a műemlékvédelmi hivatal egyeztetéseik hatására lettek újra legyártva) (Molnár, 2016). Ülőalkalmatosságok csak az üzlethelyiségekhez és a buszmegállókhöz kapcsolódóan jelennek meg itt, hiszen leginkább közlekedésre használt területről beszélünk. Így leülni, tartózkodni csak célzottan egy-egy szolgáltató egység látogatásakor, vagy buszra várakozás közben lehetséges.

A Kós Károly tér különlegessége abban is rejlik, hogy itt található meg az egyedi tervezésű bútorcsalád összes eleme, ami jelentősen hozzájárul az arculati egységességhez és a telep jellegzetes karakterének fenntartásához. A bútorok magas kihasználtságúak, ezért a használat jelei, mint a kopás, mállás, és néhol a csavarlazulás már láthatók rajtuk, összességében közepes állapotúak. A tér tervezésénél nagy figyelmet fordítottak a részletekre, így olyan egyedi megoldások születtek, amelyek máshol nem megszokottak: például a közműdobozokat eltakaró építmények, valamint a sakkozórész mobilitása, amely rugalmas elrendezést tesz lehetővé.

3.2.3 KFKI Telephely

5. Saját készítésű ábra a KFKI Telephely utcáiról és kategóriáiról

A hely megjelenése nagyon kontrasztos: egyrészt katonákkal őrzött, komoly kutatások helyszíne, másfelől viszont „madárcsicsergős” erdei, illetve egykori, néhol „ütött-kopott szocreál üdülő” hangulatú területről beszélünk. Ennek a sajátos egyvelegnek megvan a maga szürreális bája, (amelyet véleményem szerint meg kell őrizni, és nem egy modern, funkcionális arculat irányába fejleszteni, ahogy néhol már tetten érhető).

2.1.		
1.1.	1.2.	

A KFKI Telephely területén a kutatás és fejlesztés a fő funkció, amelyet különböző laboratóriumok, kutatóintézetek, irodák és egyéb szolgáltaegységek szolgálnak ki. A terület

parkosított részei és közösségi terei kizárólag a kutatók és ott dolgozók kikapcsolódását és pihenését biztosítják, mivel a terület nem látogatható szabadon. Az arculatot a modern épületek és a természeti környezet kombinációja jellemzi.

A KFKI Telephely utcái és terei elsősorban 3 kategóriába sorolható. A terület tudományos kutatási jellege és a kis forgalom miatt a gyalogos közlekedés és a dolgozók közlekedése dominál.

KFKI 1.1.

Ebbe a kategóriába a terület erdővel borított részein keresztülvezető erdei utak tartoznak. Ezek mindegyike kizárólag gyalogos közlekedésre alkalmas mivel keskeny, és olykor lépcsőkkel tagolt, nagyon kisforgalmúak. Táblával nincs jelölve, hova vezetnek, így csak a helyben jól tájékozottak használják és ismerik. Ezeken felül az épületek közötti, szintén kizárólag alacsony gyalogos forgalmú járdák tartoznak ide. Néhol szobrokat (vagy jelentős műszaki tárgyak, felfedezéseket) helyeztek el az utak mentén, így teresedés alakult ki.

Erdei jellege miatt és a biztonság fokozása végett az utak mentén egyik oldalt modern stílusú, nagyon alacsony fénypontú oldalra világító állólámpákkal szegélyezett az útvonal. Az épületek körül, illetve a teresedéseken jellemzően sokféle korból származó fa és fém padokat is találunk, melyek a megpihenésre alkalmasak. Az utak anyaga jellemzően helyszínen öntött beton, a teresedéseken kiselemes térkőburkolat található. A berendezési tárgyak koruk ellenére is karbantartottak, jó állapotban vannak, köszönhetően a nagyon alacsony használatnak.

KFKI 2.1.

Azok az utak tartoznak ide, melyek különböző melléképületeket, távolabbi blokkokat kötnék össze. Forgalma nagyobb, már a gépjárműközlekedés is megjelenik rajta. A gépjárműforgalomhoz illeszkedve az utak mentén végig közép magas fénypontú kandeláberek vannak. Hulladékgyűjtő gyakran az erdei utak torkolatánál, illetve épületek közvetlen környékén található. Itt már megtalálhatók útbaigazító táblák elágazásoknál, igaz, csak az épületek száma jelenik meg rajta, mely helyismeret hiányában kevésbé értelmezhető. Egy „közös nevezőre” nem hozhatjuk a berendezési tárgyak stílusát, szinte mindegyik egy másik kor lenyomata, éppen mi volt elérhető. A kandeláberek állapota helyenként elhanyagolt, betört, letört lámpabúrákkal is találkozunk.

KFKI 2.3.

Az utak jellemzője, hogy mind gyalogos, mind a gépjárműközlekedés jelentősebb, a legnagyobb forgalmat bonyolítja le. A KFKI Telephely főbejáratától a legfontosabb létesítményekig egy „hurkon” lehet végig haladni, erről válnak le az alacsonyabb kategóriájú utak. Ennek megfelelően szélesebb, 2x1 forgalmi sávval rendelkezik, helyenként nagyobb jármű fordulására is alkalmas szélességig. Berendezési tárgyai hasonlóan az eddigiekhez kandeláberekben, parkolásgátlókban, útjelzőtáblákban merülnek ki, azonban a fokozott biztonsági intézkedések miatt ehhez kapcsolódó infrastruktúra is kapcsolódik ehhez a kategóriához, többek között kamerák, sorompó.

4. Konklúzió

4.1. Budai Várnegyed

Az I. kerület Települési Arculati Kézikönyvében foglaltak, miszerint közterületek elsődleges feladata a tisztaság, átjárhatóság és átláthatóság megléte a mintaterületen belül az minden tekintetben megvalósul, az alkalmazott anyagok és berendezési tárgyak is megfelelnek a TAK ajánlásainak, valamint kevés kivétellel a használatához is megfelelő számú és elrendezésű berendezési tárgyat találunk. A területen belül mindenhol egységesen igényes és színvonalas burkolatokkal és berendezési tárgyakkal találkozunk, attól függetlenül, hogy ténylegesen központi, nagy forgalmú, nagy forgalmú helyszínen, vagy egy kieső részen járunk.

Problémás azonban a gépjárművek továbbra is túlzott jelenléte, mely a történelmi környezet összképét nagyban rontja, a potenciális használat kiteljesedését akadályozza. A gépjárművek vár alá fűrt mélygarázsokba terelésével, azok használatának ösztönzésével azonban --ha nem is teljesen, de csökkenthető lenne a felszíni gépjárművek száma, ezáltal a Várnegyed fellélegezhetne.

Berendezési tárgyak/anyagok értékelése a használatához való illeszkedés alapján

A Budai Várnegyed 2013-tól kezdődően folyamatos megújulásban van, mely során jól átgondolt, minőségi anyaghasználattal megvalósított utcákat és tereket láthatunk A Várnegyed utcáinak és tereinek berendezése jól illeszkedik a történelmi környezethez. Az utángyártott öntöttvas elemek, mint a kandeláberek, lámpatestek, és pollerek, valamint a klasszikus öntöttvas és fa padok nagyban hozzájárulnak a tér, történelmi megjelenéséhez. Az ilyen típusú utcabútorok megőrzik a Várnegyed történeti karakterét, miközben modern igényeknek is megfelelnek, a funkcionalitást biztosítják. Néhány hulladékgyűjtő, illetve ivókút tér el ezektől.

A burkolatként használt vágott felületű vagy hagyományos bazalt nagykockakő szintén a történeti környezetben támogatja, miközben tartósságot és esztétikus megjelenést biztosít.

Az általánosan nagy használatnak kitett utcabútorok jó állapotban vannak, az esetleges hibák pedig hamar javítva vannak, köszönhető mindez a Várkapitányság tevékenységének, melynek feladatai közé tartoznak az üzemeltetési, gondnoki feladatok ellátása. (Várkapitányság, 2024). Ezáltal a fenntartással kapcsolatos kérdések a vár területén megoldottnak látszanak, elhanyagolt, ellátatlan területtel gyakorlatilag nem találkozunk. Mindez a nagy tömegeket vonzó, turisták által erősen látogatott helyszín következménye, itt nem lehet „megengedni”, s ezért nagyon odafigyelnek a helyszínrre.

Ez az anyaghasználat és minőségi megújítás a történeti városrészek revitalizációjának jó példája, amely képes megőrizni az eredeti arculatot, miközben a mai igényeket is kiszolgálja.

4.2. Wekerletelep

Wekerletelepen Települési Arculati Kézikönyvében foglaltak, miszerint fontos az eredeti formálás és egyedi részletek megőrzése, valamint a mai igényeknek való megfelelés is a Kós Károly téren tud érvényesülni legmarkánsabban, de mivel ezen felül kevés helyen találkozunk velük, nem tudják az egész telepre nézve az egységes arculatot, karaktert érzékeltetni. Az új bútorcsalád ugyan nem egy-egy létező, már meglévő motívumot használt fel, azonban mégis illeszkednek a hely karakteréhez. Az eredetivel megegyező utángyártott kandeláberek viszont őrzik a hely eredeti arculatát. A főtértől távolabbi kandeláberekre és berendezési tárgyakra ez már közel sem annyira igaz: funkcionálisabb és gazdaságosabb megoldás látható mindenhol, néhol keveredve egy-egy darabbal az új bútorcsaládból. Kandeláberek esetében fényképes dokumentáció is fellelhető a külsőbb területek típusáról, azonban ezek cseréje nem történt meg ezidáig. A vizuális képet nagyban rontja, hogy a telepen a Kós Károly téren kívül mindenhol légkabeleket, térszín feletti műtárgyakat látunk. Ezek ilyen formájú jelenlétét kizárólag gazdasági szempontok indokolják.

Wekerletelep esetében terek és utcák funkciója csak a tömegközlekedés megjelenésével változott valamelyest. A tulajdonviszonyok megváltozása azonban jelentősen befolyásolta a területet: már nem egy „szolgáltatás” része, hogy a munkások ott lakhattak, hanem kicserélődött a lakosság állandó tulajdonosokra, illetve a korábbi telep szintű gondnoki rendszer megszűnésével előtérbe kerültek az átgondolatlan, semmihez sem illeszkedő „egyedi megoldások”. Itt figyelhető meg jól az, hogy míg a Budai Várnegyed esetében a saját gondnokság és fenntartási struktúra megléte biztosítja az egységes és színvonalas állapotot,

fenntartást, addig a mai Wekerletelepen ennek a hiánya miatt az egységes fenntartás és kialakítások megőrzése hiányosan, vagy egyéni érdekek mentén valósul meg. Ez a különbség nemcsak az ingatlanok állapotában, hanem a közösségi terek és utcák minőségében is megmutatkoznak.

Összességében megfigyelhető, hogy mivel a telep nagy részét a WE 1.1. kategória adja, ezért nagyon nagy léptékbeli, és ezáltal minőségbeli, arculati szinten érzékelhető különbségeket találunk a területek között. Ez azt jelenti, hogy a WE 2.2. és főként a WE 3.3. kategóriában találkozunk a minőségibb, egységes koncepció alapján kialakított arculati egységgel, melyek a funkciókkal is többé-kevésbé összeegyeztethetők, a többi területen gyakorlatilag talált jelleggel, esetleges minőségű kialakítással találkozunk, egységes arculatról ezeken a területeken egyáltalán nem beszélhetünk.

Berendezési tárgyak/anyagok értékelése a használatához való illeszkedés alapján

Wekerletelepen a berendezési tárgyak anyaghasználata jellemzően fa és fém/öntöttvas, ami jól illeszkedik a telep egyedi, népi szecessziós stílusához. A burkolatok azonban már nem ennyire homogének, itt nem jelenthető ki egységes anyaghasználat. A központi téren megjelenik a minőségibb terméskő burkolat, de beton térkövel vegyesen, míg a telep többi részén még ennyi következetesség sem figyelhető meg. Jellemzően aszfalt és különböző féle kiselemes burkolatcsaláddal találkozunk, míg a kisebb támfalak és növénykazetták bazalt nagykockaköből épülnek fel, gyakran fa ülőfelületekkel kiegészítve.

A telep berendezési tárgyai alapvetően három csoportba sorolhatók:

- egyrészt az egyedi tervezésű, Kós Károly ihlette, népi szecessziót megidéző bútorcsalád, melyek sötétbarnára festett fából és szürke porfestett fém betétekkel készülnek. Ezek az elemek nemcsak esztétikusak és tartósak, hanem a telep különböző funkciójú tereinek egységes megjelenését is biztosítják, hiszen a bútorcsalád sokféle bútort magában foglal, így minden terület berendezhető vele a használatnak megfelelően.
- Másodsorban megjelenik egy zöld színű öntöttvas, historizáló készlet is, amely az eredeti utángyártott kandelábereket (mint a „Városmajor” kandeláber, 6,5 és 10 méteres változatban), támla nélküli padokat, hulladékgyűjtőket, haidekker kerítéselemeket, pollereket és utcanévtáblákat foglal magában. Ezek az elemek jól kiegészítik a népi szecessziós bútorcsaládot, és erősítik a telep történeti hangulatát.

- A harmadik csoportot a „maradék”, nem egységes arculati koncepció alapján telepített berendezési tárgyak alkotják, amelyek funkciójukban és elhelyezkedésükben többé-kevésbé megfelelnek a környezetnek, de a különböző korszakok nyomait is magukon hordozzák.

Számos olyan részleges megoldás található Wekerletelepen, amelynek továbbfejlesztése jelentősen hozzájárulhatna a telep használati értékének és arculati egységességének növeléséhez: egyrészt az egyedi bútorcsalád megtervezése kiváló és működőképes megoldás, amely a telep különböző funkciójú tereit egységes megjelenéssel láthatja el. A bútorcsalád sokféle elemet magában foglal, ami lehetővé teszi a különböző területek ergonomikus és megfelelő mennyiségű és típusú berendezési tárggyal való ellátását, így magasabb színvonalú terek és utcák jöhetnének létre a kiterjesztett alkalmazásával.

Másrészt a Kós Károly téren alkalmazott kandeláberek is rendkívül jó megoldásnak bizonyulnak. Ezek az elemek funkcionálisan, hiszen egyszerre világítják be a járdát és az úttestet, valamint esztétikailag is kiemelkedőek. Nagyban hozzájárulnak a telep eredeti karakterének visszaadásához, ezért telepítésük a nagyobb forgalmú utakon, különösen a WE 2.2-es kategória elemein, javítaná a használhatóságot és az arculati egységességet.

4.3. KFKI Telephely

Kifejezetten a KFKI területére, vagyis a zöldbe ágyazott különleges területekre nem vonatkozik külön ajánlás, amit figyelembe lehetne venni.

A terület egészének „talált jellege” van: nem követ egységes koncepciót, mindig az adott kor újjátási szándékának és építési lehetőségeinek lenyomatai láthatók. A kutatóközponti jellege miatt sok infrastrukturális elem található, melyek minden részlete látható, eltakarásra nem törekedtek. A hely sajátossága miatt ez elfogadható, ám akár növénytelepítéssel mindez ellensúlyozható lenne. Alapjában véve kevés berendezési tárggyal rendelkezik, mindez kutató-tudományos funkciójának, illetve a korlátozott látogathatóságnak tulajdonítható.

Berendezési tárgyak/anyagok értékelése a használathoz való illeszkedés alapján

A területen a berendezési tárgyaknak egy szűkebb spektruma jelenik, azok is kizárólag funkcionalitást szolgálnak. Anyaghasználatuk az időtállóságra törekszik, formai kialakítás az ipari környezetre jellemző. Mindez alumínium/horganyzott acél kandelábereket jelent, fém vázas, fa ülőfelületű egyszerű, letisztult formavilágú padokat és útjelző táblákat, valamint a biztonsághoz kapcsolódó infrastrukturális elemeket jelent. Egységes anyaghasználatról és

formavilágról tehát egyáltalán nem beszélhetünk: a rusztikus fától a kezdve terméskövön át az alumíniumig minden fellelhető, egyszerű formavilággal, nem esztétikai szempontok szerint vezérelve. Minőségbeli különbségek nem jelennek meg a használatához igazodva, ezért valahol túl (az erdei utakon), máshol alultervezett területekkel találkozunk (központi épület és környéke, fogadótere). A jelenlegi használatához az ipari, funkcionális jellegű berendezési tárgyak megfelelőek, a helyi dolgozókat és látogatókat ki tudják szolgálni, azonban a fejlesztési potenciál, főként a fogadótér kiépítésében és padok, pihenők növelésében, még várat magára.

5. Javaslatok

5.1. Budai Várnegyed – általánosságban az egész területre

A Budai Várnegyed területén tervezéskor egyaránt figyelembe kell venni a nagy számú turisták és a helyi lakosok igényeit. Az helyszín mérete korlátozott, ezért a látogatók nagy száma miatt különös figyelmet kell fordítani a hely optimális kihasználására. A rendelkezésre álló területen a lehető legszélesebb járdafelületeket kell megőrizni, és az utcabútorokat úgy kell elhelyezni, hogy azok ne akadályozzák a gyalogos forgalmat.

- **Berendezési tárgyak**

A területen található **buszmegállók** felszereltsége általánosságban viszonylag egyszerű. A legtöbb megállót mindössze egy tábla és egy hulladékgyűjtő jelöli, néhány esetben található itt egy-egy pad is, azonban fedett várakozóhely egyik megállóban sem található. Érdemes azonban megemlíteni, hogy a megállókban elhelyezett hulladékgyűjtők esztétikailag harmonizálnak a környező terület többi elemével, és nem a szokásos budapesti „zöld kukák” képviselik itt magukat, mint sok más történeti helyszínen Budapesten.

Megoldásként javasolnám, hogy minden megállóba helyezzenek el támlás padokat, a legforgalmasabb helyeken, mint a Dísz tér, Kapisztrán tér és Szentháromság tér, pedig nagyon alapos átgondolás, tervezés után a történeti környezet miatt-- pedig fedett várakozóhelyeket is kialakíthatóak.

A vár különböző részein elhelyezett **padok** száma gyakran nem felel meg a tényleges használati igényeknek. Továbbá, jelentős hiányosságot mutat az **információs táblák** elhelyezése, és úgy általánosságban az információs rendszer hiánya, hiányossága is. Bár néhány helyen találkozhatunk velük, gyakran nem nyújtanak elegendő részletes információt, és a

helymeghatározó térképek, útbaigazító, áttekintőtérképek is szinte teljesen hiányoznak, amelyek nagy mértékben megkönnyítenék a tájékozódást a látogatók számára.

Sok helyen találkozunk **hirdetőtáblákkal** is, melyek esztétikailag illeszkednek a többi berendezési tárgyhoz, azonban jelentősen kihasználatlanok, így jelenlétük átgondolást igényel.

- **Burkolat**

A terület kiemelt jelentősége miatt a minőségi anyaghasználatra és kialakításra törekszik. Burkolata legtöbb esetben vágott felületű vagy hagyományos bazalt nagykockakő, a buszmegállók kivételével általában süllyesztett szegéllyel. A süllyesztett szegély színével vizuálisan elválik környezetétől, egyértelműen elválasztja egymástól a gyalogos és gépjárművek által használt zónákat, vizuálisan mégis egy egységet képez, mely a TAK ajánlásának is tökéletesen megfelel. Egyben vízelvezetőárokknak is funkcionál. A különböző rakásmód és az eltérő színű süllyesztett szegélykő segíti a tájékozódást, hogy épp járdán vagy autóúton tartózkodunk.

Ez a hagyományos burkolat minden használatra alkalmas, funkcióját betölti, vágott felületű formájában a gyalogos közlekedést még biztonságosabbá, a gépjárművek menet zaját pedig elviselhetőbbé teszi. Tartóssága, keménysége minden közlekedési formát elbír.

Két terület (Úri utca és Tóth Árpád sétány) aszfalt burkolatú. A forgalom intenzitására elbírására ezek is alkalmasak, azonban arculati szempontból az egész Várnegyed területén az egységes anyaghasználat javasolt.

5.2. Budai Várnegyed – területenként/kategóriánként

BV 1.1.

Az alacsony forgalmú, alsórendű, főként helyiek által használt utcákban nagyon kevés berendezési tárggyal találkozhatunk. Falikarok és pollerek találhatók csak, egyrészt helytakarékoság miatt, másrészt a használatából adódóan: mindössze rövid ideig, csak áthaladásra, a forgalmasabb utak elérésére használtak, így nem szükséges sok berendezési tárggyal ellátni az utcákat, így megfelelnek a használatnak.

BV 1.2.

A területek forgalma az előző kategóriához képest magasabb, de még így sem túl jelentős, mivel a központtól már távolabb eső területekről beszélünk. Itt az általános probléma a túlzott parkolás, azonban térspecifikusan is jelenik meg probléma, mely javaslatot érdemel. A Kapisztrán tér új funkciójának megtalálása az elsődleges cél. A Kapisztrán tér méretét,

forgalmát és elhelyezkedését tekintve megfelelne egy pihenésre, tartózkodásra kialakított térnek. Ehhez kapcsolódóan a tér parkolófunkcióját redukálnám és jobban leválasztanám a templom és a körülötte lévő pihenő résztől. A turisták szempontjából logikusabb lenne a tömeget jobban eloszlatni a vár ezen részére is, azonban a lakók érdekeit nézve fontosabbnak találom, hogy megmaradjon egy viszonylag nyugalmas, ám helyi lakosok, és „idetévedő” turisták számára is használható árnyas kikapcsolódási helynek. Jelenleg historizáló stílusú, műköből készült támla nélküli padok találhatók meg. Komfortjuk alacsonyabb, emiatt hiába található belőle viszonylag sok és jó helyen, pihenésre, hosszabb tartózkodásra -- a túlzott parkoláson túl-- emiatt sem alkalmas.

Javaslom a több és kényelmesebb ülőfelületek, a Várnegyed többi részén megtalálhatókkal egyező bútorcsalád alkalmazását, valamint a parkoló területének csökkentését. Ezáltal a tér felszabadul, és árnyas helyen viszonylag nagy kiterjedésű pihenőtér tud kialakulni. A kandeláberek telepítése a padok közelébe fokozná az esti biztonság-, és komfortérzetet. Öntöttvas, historizáló ivókút található, mely vízelvezetése nem megfelelő, az útra és a járdára folyik belőle a víz.

A Hess András tér ülőalkalmatosságai ergonomikusak, illeszkednek a történeti környezethez, nem mellesleg félkörös elrendezésük is hívogató, tartózkodásra ösztönző. A téren található szobor és esztétikus „zöld” környezete, valamint színvonalas vendéglátóegysége is erősíti ezt a hatást. A kandeláberek elhelyezkedése és mérete is megfelelő, ugyanis a tér elég szűk, keskeny, így nem szükséges a közepére is kandelábereket helyezni a teljes bevilágítás érdekében. Ivókúttal is ellátott, mely szintén a komfortérzetet növeli.

BV 1.3.

A Szentháromság tér park rész rendezésére, új funkciókkal való ellátására néhány éve pályázatot írtak ki, így annak sorsa rendeződhet. A templom körüli területen a padok megfelelően, a Mátyás-templom látványára tájoltva vannak elhelyezve. A kandeláberek egyszerre adják a templom díszkivilágítását (reflektorokkal felszereltek) és a járókelőknek a fényt. Elhelyezkedésük is megfelelő, mivel a terület periferiáján találhatók, így meghagyva a teret egybefüggő területként, nem zavarják bele a nagyvonalú térszerkezetbe. A hulladékgyűjtők elhelyezése szerencsés, mert nem önmagukban állnak, hanem mindig vagy kandeláberhez csatlakozva, vagy padokhoz, így koncentráltabban jelennek meg a berendezési tárgyak, nem egyesével elszórva. Arculati egységességük viszont hiányzik, ugyanolyan elrendezésben többféle hulladékgyűjtő is megjelenik, rontva ezzel a terület összképét. Ennek

rendezésére javasolt a Várnegyed többi területén is használt historizáló, egységes hulladékgyűjtőket alkalmazni. A planténerek jelenléte fontos lehet nyári hónapokban, lévén a burkolt területen egyáltalán nincs növényzet, azonban ilyen mennyiségben és elosztásban, ahogy jelenleg található, funkcionálisan értelmetlenek: sem nem tudnak árnyékot vetni méretükből/számukból adódóan, sem nem tudják a teret valamilyen elgondolás szerint tagolni. Javaslom számuk növelését és inkább kisebb „zöld szigetek” létrehozását, az egy-két planténer kihelyezése helyett, hogy árnyékolásra, esetleg térhatárolásra alkalmasak legyenek.

BV 2.1.

Mivel az utcák funkciója mindössze annyi, hogy két területet összekössön, csak keresztülhaladjanak rajta a közlekedők, illetve átengedje a nagyobb forgalmat megfelelőnek tartom a padok hiányát. Azonban a hulladékgyűjtők hiánya már gond lehet, valamint mind a gyalogos, mind a gépjárműközlekedés akadályoztatottságát problémásnak tartom, mivel pont az áthaladást, mint fő funkció megvalósulását gátolja. Ennek megoldására javaslom legalább az egyik oldalon (félíg járdára parkolt) a parkolóhelyek megszüntetését. Ezt reális döntésnek tartom, ugyanis sétatávolságra rengeteg új mélygarázs létesült a Várnegyed forgalommentesítésére. A világítótestek sok esetben vegyesen fali konzolos kialakításúak, (melyek a szűkös helyen ideálisak, a forgalmat nem akadályozzák), és álló kandeláberek. A Színház utcában a különböző biztonsági pollerek, kordonok akadályoztatják a közlekedést, melyek használata értelemeszerű, azonban mennyiségük átgondolásra javasolt, funkcionálisan ennyi nem indokolt a folyamatos rendőri és katonai készség mellett. A kandeláberek egyéb biztonsági berendezésekkel is ellátottak (többek között térfigyelő kamera, reflektorok) melyek konzoljai illeszkednek a kandeláberhez, azonban maguk az eszközök esztétikai látványa teljesen elüt az arculattól, idegen testként hatnak, jelenlétük azonban mégis elengedhetetlen.

BV 2.2.

A Szentháromság utca erős gyalogos forgalmú, ezért a gyalogos közlekedés elősegítésére elsődleges lépésként a vendéglátóegységek területfoglalását kell felülvizsgálni, hogy mindkét oldal legalább a minimális áthaladhatóságot biztosítsa. A túlzott kitelepülés miatt az utca ezen oldala nem tud érvényesülni, leszűkülnek a járdák, ezáltal szinte ellehetetlenül a gyalogos közlekedés, csak a másik oldal alkalmas gyalogos közlekedésre. A telepített planténerek szintén gátolják ezt. A szemközti oldal parkolósávjának megszüntetését javasolnám, így egy kellemes, széles, árnyékos kisebb korzó szerű sétányt kaphatnánk azon az oldalon. A planténereket áthelyezném a teresedésen található padok közelébe, nagyobbakat árnyékolás gyanánt, az

egyébként a díszágyáson kívül teljesen növényállomány nélküli területre. A padok telepítése is kissé esetleges, semmilyen látványhoz (mint a teresedésen álló szobor) nem kapcsolódnak, mennyiségük (2db) pedig nem éri el a hosszú terekre jellemző és ajánlott szalagszerű elrendezést, ezért számukat is növelni szükséges, valamint a látványkapcsolatukat a szoborral erősíteni.

A sétányon, jellegének megfelelően szalagszerűen vannak a padok telepítve, mely egyben a panorámára is kilátást enged, így rendeltetése maximálisan érvényesülni tud. Több állandó tájékoztató, figyelmeztető jellegű tábla is kihelyezésre került (kutyákkal, kutyasétáltatással kapcsolatban) melyek megjelenése nem harmonizál a terület többi táblájával, ideiglenes jelleget mutat. Javaslatom szerint a környező táblák historizáló stílusában kellene kihelyezni őket a megfelelő helyre

BV 2.3.

A kategória nagy gyalogos és gépjárműforgalommal jár, egyfajta kulturális, üzleti központ. A területen pihenésre alkalmas teresedés is található, azonban ehhez a kiemelten nagy gyalogosforgalomhoz sem a padok mennyisége, sem elhelyezkedésben nem felelnek meg. Egyrészt a forgalom méretéhez képest kevésnek bizonyulnak, illetve elhelyezés szempontjából is rossz a pozíciójuk, mivel túl sok helyet foglalnak el a járdából, eredetileg nem lehetett ott pad valószínűleg, csak padok számát a teresedésnél próbálták meg növelni. Megoldásként a helyszínen található, funkció nélküli gyepes felület rendezését, és pihenésre alkalmas padok telepítését javaslom.

Ugyanebben a kategóriában a planténerek elhelyezése is problémás. Kihelyezésük indokolt, mivel feltehetően a közműhálózatok védőtávolsága miatt az út mentén fa telepítése nem lehetséges, azonban a gyalogos felületekből vesznek el területet, még inkább szűkítve a haladásra szánt járdafelületet.

A hulladékgyűjtők kihelyezésének sűrűsége megfelelő, azonban a közelmúltban kihelyezett, modern stílusú gyűjtők túlságosan elütnek a környezetüktől. Anyaghasználatuk ugyan jó, formaviláguk viszont nem illeszkedik a környék historizáló bútorcsaládjához. Javaslom ezek takarásba helyezését, mivel a csere indokolatlanul nagy költség lenne.

BV. 1.2. - Kapisztrán tér

BV. 2.2. - Tóth Árpád sétány

BV. 2.2. - Szentháromság utca

BV. 1.3. - Dísz tér

5.3. Wekerletelep-kategóriánként

WE 1.1.

Összességében a használatnak megfelelnek az utcák berendezési tárgyai, mivel csak az áthaladás a funkció, így padok létesítése nem szükséges, hulladékgyűjtők fontosabb csomópontokban megtalálhatók, illetve a világítás funkcionálisan megfelelő, azonban esztétikai és minőségbeli problémákkal találkozunk a berendezési tárgyak tekintetében, főként a kandeláberek/lámpaoszlopok esetében. Az oszlopok megjelenése nem illeszkedik a telep arculatához: egyszerű fa vagy beton oszlopok LED-es világítótesttel. Itt a szélesebb utak esetében javasolt a Kós Károly téren is visszaállított történelmi kandeláber, keskenyebbeknél pedig az egyszerűbb, korabeli fotókon, illetve néhány parkban is megtalálható fajta.

A burkolatok anyaghasználata és minősége változó. Általánosságban aszfalt burkolat bazalt kockakő vagy keramit szegéllyel, de sok helyen különböző fajta, de egyszerű kiselemes beton térkővel találkozunk. Vízvezetés általában út menti felszíni nyílt árokrendszeren történik (a természetes tereplejtést kihasználva), ami a zöldfelület méretét helyenként növeli, azonban a közlekedést, parkolást nehezíteni tudja.

Legfontosabb lenne a helyi esetlegességek, egyéni kialakítások felszámolása, egy egységes kivitelű burkolat és parkolóhelyek kialakítása. A burkolatból egyszerű megjelenésűt javaslok, akár egységes aszfaltburkolat mindenhol, a területek kis forgalma és kevésbé használtsága miatt.

WE 1.2.

Mivel egyik terület sincs igazán frekvenciált helyen, csak nagyobb csomópontok kialakulásában jöttek létre, megfelelő a kevés berendezési tárgy, amelyek ott találhatók. Azonban az egységes arculat megteremtése érdekében mindenhol az egyedi bútorcsalád alkalmazása javasolt, ahogy néhol már látható. A burkolatok a forgalom számára megfelelőek, azonban itt is az anyaghasználat egységessége javasolt.

WE 2.1.

Mivel az utcák fő funkciója az áthaladás, a használatnak megfelel, hogy főként a közlekedést kiszolgáló berendezési tárgyakkal találkozunk, mint buszmegállók pollerek a szabálytalan parkolás ellen a busz biztonságos közlekedése érdekében. Az átközlekedés nem kíván ennél több berendezési tárggyal való megtámogatást. Arculati egységet nem képeznek, egyedül a zöld szín jelenlétével tudunk egyfajta koncepciót felfedezni, azonban vélhetőleg ez nem egy kitalált

arculati rendszer része. A magas fénypontú kandeláberek tisztán funkcionális szerepet töltenek be. A Kispiac környékén padokat nem találunk, azonban lenne rá igény, ugyanis műanyag székeket helyeztek ki állandó használatra. Ezt megszüntetendő, állandó jelleggel az egyedi tervezésű padok kihelyezése javasolt.

WE 2.2.

A területek központibb elhelyezkedése, és intenzívebb használata miatt az egységes arculati elemek használata javasolt. Ezeknél a helyszíneknél indokolt az eredetileg tervezett egyedi bútorcsalád teljes körű alkalmazása, a jelenlegi vegyes stílusú berendezési tárgyak helyett.

A padok elhelyezkedése a játszótérre, és a tőle távolabbi elhelyezkedésű pihenőterre koncentrálódnak, mely az elhelyezés szempontjából helyes. Azonban a kialakításuk, - lévén támla nélküliek- a hosszabb tartózkodásra nem alkalmasak, nem lehet rajtuk kényelmesen megpihenni, elhelyezkedni, ezért a támla nélküli padok helyett támlások elhelyezése javasolt.

A burkolatok anyaghasználata a nagyobb használati értékkel bíró területhez képest jellegtelen, a központi térre reflektáló burkolat javasolt.

WE 3.3.

Összességében a területen inkább funkcionális, mint sem arculati hiányosságokkal találkozunk

A természetes kő burkolat funkcióját ellátja, időtálló, esztétikus, azonban megítélésem szerint idegen a helytől a szabálytalan formájú kőburkolat. Inkább mediterrán hangulatot idéz meg, és nem a magyar falusias, kisvárosias karaktert erősíti. Találkozása a körülötte levő burkolatokkal (aszfalt járda és a beton térkő burkolat) túl nagy kontrasztot ad, mind minőségben, színben és rakásmódban.

A játszótéren támla nélküli a játszószerkek között megfelelő választás, mivel nincs direkt orientációja, így bármerre történhet róla a gyermekek megfigyelése, a terület szélére telepítettek azonban hosszabb megpihenésre már alkalmatlanok. A támlás padok is néhány esetben helytelenül lettek telepítve: a játszószerkek között túl direkt az irányultságuk, a szélen azonban funkciójukat jól betöltik.

A pihenőtéren a padok helyes kialakításúak (támlások) és helyes elrendezésben vannak: mindegyik a tér közepi látványosságra fókuszál, az oda vetető sétány mentén viszont lineárisan jelennek meg. A téren egyedülként figyeltek a közműdobozok elrejtésére, három oldalukat egyedi tervezésű takarás biztosítja.

WE. 1.1.

6. Fovárosi Szabo Ervin Könyvtár - Budapest Gyűjtemény - A kistérségi Állami Munkástelep lakóházai

WE. 2.1.

WE. 3.3.

5.4. KFKI Telephely-kategóriáinként

KFKI 1.1.

A terület ugyan nem szabadon látogatható, de mégis csak vannak látogatók, még ha kevés is. A megfelelő tájékozódás érdekében az erdei utak leágazásánál iránymutató táblák telepítése javasolt. Ezen felül az utak mentén (kivétel ez alól egy-egy szobor és környezete, valamint az épületek bejáratának környezete) nem találunk ülőalkalmatosságot, pedig még az ott dolgozóknak is igénye lehet egy-egy séta alkalmával megpihenni, illetve a szép környezeti adottságokat kiélvezni (erre mindösszesen egy pad áll rendelkezésre az egész területen). Mivel az utak funkciója csak a közlekedés, így a padok nem feltétlenül hiányoznak, azonban az erdei környezet szépsége miatt néhol elgondolkodtató egy-egy ülőalkalmatosság jelenléte.

A lámpák fényiránya – mivel oldalra megy és nem lefelé- sötétben zavaró, túlságosan elvakítja az embert, ezért biztonságosabb lefelé irányuló fénypontú kandeláberekre cserélni.

KFKI 2.1.

Padokat itt sem találunk, azonban ezek a területek is csak átközlésre használtak, így jelenlétük nem szükséges. (Ezen a területek környezete jellemzően ipari jellegű, ezért a táj élvezete miatt sem lenne releváns padok telepítése.) A többi berendezési tárgy elhelyezésében és funkcionalitásában is megfelelőek, esztétikájában egységet, konzekvenciát azonban nem lehet fellelni.

KFKI 2.3.

Javasolt lenne legalább a főbejárat és a főépület környékén egyfajta tervezettséget, rendezettséget vizsgálni, hogy az első benyomás ne egy „időutazás érzéssel” induljon, hanem egy kutatóközpontnak megfelelő színvonalú, rendezett, átgondolt fogadóterületet láthassunk.

6. Összefoglaló

Dolgozatom témája utcák és terek funkcionális, és ehhez kapcsolódva arculati elemzése. A funkció szerinti csoportosítást a londoni típusú utcamátrix egyszerűsített változatával készítettem el. A kapott kategóriák szerint elemeztem a három mintaterület helyszínein található berendezési tárgyakat aszerint, hogy az adott területnek milyen rendeltetése van, s ehhez a berendezési tárgyak elrendezése és esztétikai megjelenése, arculata mennyire felel meg, megfelel-e az adott használatnak. Az elemzések összegzéseként figyelembe vettem, hogy helyi arculati kézikönyvben foglaltakkal milyen viszonyban van, illetve milyen változtatásokat javasolnék az adott területre. A megállapítások két fő részre oszthatók: egyrészt, a vizsgált mintaterületeken belül, milyen minőségbeli, arculati változásokat tapasztaltam, különös tekintettel arra, hogyan változik egy-egy terület fontossága és forgalma; másrészt, a mátrix kategóriái alapján milyen általános szabályszerűségeket figyeltem meg a berendezési tárgyak típusára, mennyiségére és minőségére vonatkozóan, amelyek a mintaterületeken érvényesülnek.

A Budai Várnegyed esetében az egész területre egységesen érvényes arculattal találkoztam, a központi területektől való távolság, illetve a terület kihasználtsága nem befolyásolta az egységes arculati és minőségi kialakítást. Ez annak köszönhető, hogy a Várnegyed a reprezentatív jellege és kiemelt turisztikai jelentősége miatt a területek minősége nem, vagy csak kevésbé változik. A Wekerletelep esetében csak a központi téren találtam egységes arculatú kialakítást, ahogy távolodunk tőle, a külsőbb területrészek irányába, egyre kevésbé volt érzékelhető a berendezési tárgyakkal az egységes képre való törekvés: csak egy-egy helyszínen

jelent meg egy-egy jellegzetes bútordarab, illetve nagy minőségbeli váltás is érzékelhető ahogy elhagyjuk a központot.

A KFKI Telephely esetében pedig csak talált jellegű, esetleges, korszakonként változó berendezési tárgyairól beszélhetünk, minőségbeli változásról, a területikategóriák szerint pedig egyáltalán nem: itt nem jelenik meg a használatból, funkcióból adódó minőségbeli eltérés. Semmiféle tudatos, egységes arculati kialakításra nem volt törekvés létrejötte óta, kizárólag a funkcionalitás, illetve maga a korszak határozta meg egy-egy berendezési tárgy kialakítását.

Legfőbb megállapításom az, hogy ahogy a mátrix kategóriái között haladunk, az egyre inkább helyi jelentőségű, valamint egyre intenzívebb közlekedéssel bíró területek egyre több berendezési tárgyat vonzanak. Míg a „hely jelentősége” tengelyen haladva egyre gondosabban megtervezett, reprezentatívabb kialakításokkal, berendezési tárgyakkal találkozunk, addig a közlekedés tengelyen főként az infrastruktúrához kapcsolódó berendezési tárgyak jelennek meg.

7. Mellékletek

Kategória		Jó megoldások		Hibás megoldások
BV 1.1.		• Szűk hely miatt falikar • Kevés berendezési tárgy		
BV 1.2. Kapisztrán tér		• Fásított pihenő		• Parkolás túlzott mértéke • Padok eltérők • Elavult burkolat
BV 1.3.		• Padok kihelyezése a látványra fókuszál (templom)		• Hulladékgyűjtők vegyes használata • Elavult park
BV 2.1. Színház utca Szent György utca		• Információs rendszer fejlett		• Akadályoztatottság a haladásban különböző pollerek, lezárások miatt
BV 2.1. Fortuna utca Országház utca				• Akadályoztatottság a haladásban parkolás miatt
BV 2.2. Szentáromság utca		• Megnyíló teresedés padokkal		• Vendéglátóegységek túlzott kitelepedése • Parkolás túlzott mértéke • Kevés ülőfelület teresedésen
BV 2.2. Tóth Árpád sétány		• Látványra rendezett, szalagszerűen kihelyezett, megfelelő mennyiségű ülőfelületek		• Elavult, többi területtől eltérő burkolat
BV 2.3.		• Szoborra, szobor köré rendezett padok		• Fedett buszmegállók hiányoznak • Planténerek és padok rossz elhelyezése • Kevés ülőfelület

WE 1.1.				• Arculathoz nem illő lámpaoszlopok • Burkolatok rossz állapota és változó anyaghasználata
WE 1.2.		• Alkalmanként egyedi bútorcsalád alkalmazása		• Vegyes utcabútorhasználat
WE 2.1.		• Közlekedést segítő berendezési tárgyak		• Arculathoz nem illő lámpaoszlopok
WE 2.2.		• Eredeti kandeláber használata • Jól elkülönülő térrészek • Egyedi bútorcsalád alkalmazása is		• Elhasználódott, elavult berendezések és burkolat
WE 3.3.		• Egyedi bútorcsalád teljeskörű alkalmazása		• Karbantartás hiánya
KFKI 1.1.		• Erdei út burkolata jó állapotú		• Tájékoztató táblák hiánya
KFKI 1.2.				• Tájékoztató táblák pontatlanok
KFKI 2.1.				• Nincs fogadótér

8. Ábrajegyzék

1. Saját készítésű ábra a London's Street Matrix lapján.....	9
2. London's Street Matrix	9
3. Saját készítésű ábra a Budai Várnegyed utcáiról és kategóriáiról.....	17
4. Saját készítésű ábra a Wekerletelep utcáiról és kategóriáiról.....	26
5. Saját készítésű ábra a KFKI Telephely utcáiról és kategóriáiról.....	32
6. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár - Budapest Gyűjtemény - A kisésti Állami Munkástelep lakóházai.....	46
7. Összefoglalóábra	50

9. Irodalomjegyzék

XIX. Kerület Kispest Önkormányzat Képviselőtest., B. F., 2000. *kispest.hu*. [Online]

Available at:

https://uj.kispest.hu/images/fajlok/rendeletek/20200227/2020_04_Wekerletelep_KESZ_rendelet.pdf

[Hozzáférés dátuma: 2024.01.04.].

Andor, A., 2022. *Táj- és Környezetrendezési Szakszótár*. Gödöllő: Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem.

Anon., 2015.. *egyker.blog AZ ELSŐ KERÜLET INFORMÁCIÓS BLOGJA*. [Online]

Available at: https://egyker.blog.hu/2015/05/31/autobuszkozlekedes_a_varban

[Hozzáférés dátuma: 26. február 2024].

Balogh, P. I., 2006. Szabadtér-tervezés történeti környezetben. *4D*.

Berencz, I., Ferenczi Szilvia & Ringbauer, K., 2017. *Kispest Önkormányzat*. [Online]

Available at:

https://uj.kispest.hu/images/fajlok/koncepcio_konceptiak/keruletfejlesztes/2017/tak_vegleges_20171018.pdf

[Hozzáférés dátuma: 15 04 2014].

Boronovszky, S., 2004. *Magyarország vármegyéi és városai*. hely nélk.:Digitális kiadás, Arcanum Adatbázis Kft..

Budapest Főváros XIX. kerület, 2009. *www.kispest.hu*. [Online]

Available at: <http://kispestkft.kispest.hu/DATA/teljes-akcioteruleti-terv.pdf>

[Hozzáférés dátuma: 25 07 2024].

Budapest I. Kerület Budavári Önkormányzat Képviselő-testülete, 2022. 30/2022. (XII. 20.) *önkormányzati rendele*te. hely nélk.:ismeretlen szerző

Chris Champion, dátum nélk. *IFME - International Federation of Municipal Engineering*. [Online]

Available at: <https://www.ifmeworld.org/blogs/chris-champion/2016/04/05/a-new-way-of-mapping-londons-roads>

[Hozzáférés dátuma: 29. január 2024].

Csányi, É. & Nagy, K., 2017.. *Településképi Arculati Kézikönyvek*. [Online]

Available at: <http://tak.e-epites.hu/#>

[Hozzáférés dátuma: 25. 03 2024].

Déry, A., dátum nélk. *Építészfórum*. [Online]

Available at: <https://epiteszforum.hu/a-budai-vari-polgarvaros>

[Hozzáférés dátuma: 13. január 2024].

Dr. Dalányi, L., 1995. *Környezetarchitektúra II.*. Budapest: Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Tájépítészeti, -védelmi és -fejlesztési Kar.

Dr. Meggyesi, T., 2005. *A 20. század urbanisztikájának útvesztői*. Budapest: Terc Kft..

Fónagy, Z., dátum nélk. *A budai vár*. [Online]

Available at: <https://budavar.abtk.hu/hu/helytortenet/a-budai-var-tortenete-1686-utan.html>

[Hozzáférés dátuma: 14. január 2024.].

Hegyvidéki Önkormányzat, Városrendezési és Főépítész Iroda, 2021. *Hegyvidéki Önkormányzat*. [Online]

Available at: <https://hegyvidek.hu/ugyintezes/varosrendezes/telepuleskepi-rendelet-es-arculati-kezikonyv>

[Hozzáférés dátuma: 15 04 2024].

Herczeg, Á., 2018. *A Budai Várnegyed zöldfelületeinek és szabadtér-rendszerének turisztikai szempontú tájépítészeti fejlesztési koncepciója*, Budapest: Magyar Turisztikai Ügynökség Zrt..

Jéki, L., 2000. *Központi Fizikai Kutatóintézet*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.

Kovács, Z., 1982. A BUDAPESTI VÁRNEGYED ÉS KÖZVETLEN KÖRNYEZETÉNEK KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA AZ 1980-AS ÉVEKRE. *Városi közlekedés*, február.86/2.(XXII.).

Lechner Tudásközpont, dátum nélk. *Településképi Arculati Kézikönyv (TAK)*, hely nélk.: ismeretlen szerző

Magyar, K., dátum nélk. *A budai vár*. [Online]

Available at: <https://budavar.abtk.hu/hu/utcak-terek-epuletek/disz-ter/disz-ter.html>

[Hozzáférés dátuma: 20. 02. 2024].

Molnár, S., 2016. *Értékkörzés, értékteremtés - a XIX. kerületi Kós Károly tér*, hely nélk.: ismeretlen szerző

- Nagy, G., 1994. *Kertvárosunk, a WEKERLE*. Budapest: Magyar Képek Kiadó.
- Nagy, G. & Szelényi, K., 2008. *Kertváros-építészet Az angol példa Magyarországon*. Budapest: Magyar Képek Kiadó.
- Nagy, Z. L., 2016. *Villamosok*. [Online]
Available at: <https://villamosok.hu/vtte/honlap/2009/tortenet/tabela/>
[Hozzáférés dátuma: 26. 02. 2024].
- Preisich, G., 1998. *Budapest városépítésének története 1945-1990*. Budapest: Műszaki Könyvkiadó.
- RTF Report, 2013. *London's street family: Theory and case studies*, London: ismeretlen szerző
- Szabó, G., 2010. *www.epiteszforum.hu*. [Online]
Available at: <https://epiteszforum.hu/a-jart-uton-kell-haladni-ertekorzo-parkrekonstrukcio-a-wekerle-telepen>
[Hozzáférés dátuma: 25 07 2024].
- Szövényi, A., szerk., 2021. *Budapesti terek*. Budapest: ismeretlen szerző
- Várkapitányság, 2024. *Várkapitányság Nonprofit Zrt.*. [Online]
Available at: <https://varkapitanysag.hu/>
[Hozzáférés dátuma: 30 10 2024].
- Végh, A., dátum nélk. *A budai vár*. [Online]
Available at: <https://budavar.abtk.hu/hu/utcak-terek-epuletek/szentharomsag-ter/szentharomsag-ter.html>
[Hozzáférés dátuma: 18 07 2024].
- Vera, C., Lucchini, F. & Bro, N., dátum nélk. *Learning to cluster urban areas: two competitive approaches and an empirical validation*, hely nélk.: ismeretlen szerző
- Wágner, G., 2021. *We Love Budapest*. [Online]
Available at: <https://welovebudapest.com/cikk/2021/06/21/latnivalok-es-kultura-kivegzesek-piacok-katonak-es-buda-elso-patikaja-a-disz-ter-tortenete/>
[Hozzáférés dátuma: 26 február 2024].
- Weiszer, Á. Z., 2022. *Városi szabadterek arculati tervezésének módszertana*. hely nélk.: ismeretlen szerző

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Jakab-Nyitrai Dorottya
A Hallgató Neptun kódja: HJ9W0P
A dolgozat címe: Térhasználat és anyagminőség: az arculat szerepének vizsgálata a Budai Várnegyed, a Wekerletelep és a KFKI Telephely esetében
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Kertművészeti és Kertépítészeti Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottnak tartom, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

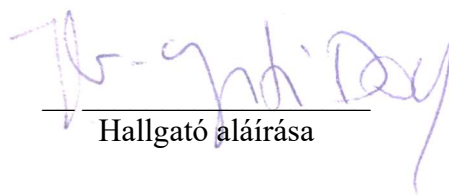
Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: 2024 év november hó 03 nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Jakab-Nyitrai Dorottya (név) (hallgató Neptun azonosítója: HJ9W0P)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: 2024 év október hó 31 nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.